

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus Ultimus. De dispensatione matrimoniali per S. Pernitentiarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

ARTICULUS ULTIMUS.

De dispensatione matrimoniali per S. Pœnitentiariam.

2303. Hactenus egimus de dispensatione matrimoniali super impedimento *publico*, pro qua recurritur ad Pontificem; nunc de illa, quæ fit super impedimento *occulto*, quam dicitur sacra Pœnitentiaria. Cùm enim frequenter occurrat, quòd contrahere volentes impediti sint (ut, si sponsus prius cognovit consanguineam sponsæ, nec facile à nuptijs desistere possit) aut certè jam contracto matrimonio cum tali impedimento, sine scandalis, separari nequeant, & sine dispensatione simul manere sine incontinentiæ periculo non valeant: & ad occurrendum ejusmodi malis, ipsi oratores in foro sacramenti pœnitentiæ se aperiant: prudens Confessarius aut ipse, aut per alios, totum casum (juxta formam supplicationis, de qua jam egimus) exponat S. Pœnitentiariæ, ut inde super tali impedimento vel dispensetur, vel jurisdictiono dispensandi committatur. Hoc, ut facile faciat, poterit requirere unum religiosum ejusdem ordinis, ex quo Romæ Pœnitentiarij Papales sunt, ut ad unum ex illis totus casus, prout se habet, tacitis oratorum nominibus, transmittatur cum debitis clausulis, per ipsum summo Pœnitentiario exhibeatur, & propter causas in supplicatione expositas, gratia petita impetretur, sunt autem Pœnitentiarij Romani ex Ordine Prædicatorum, minimorum de observantia, & Societate JESU, ut refert Gobat in *Theol. Juridico-moralis* c. 37. sect. 3. n. 91.

2304. Not. autem 1. dispensationes, & mandata dispensandi super impedimentis matrimonij, provenientia à S. Pœnitentiaria, esse de impedimentis *occultis*, circa quem terminum vide dicenda in seqq. n. 2341. Not. 2. Sacram Pœnitentiariam ex causis legitimis posse dispensare super *quocunque impedimento* (juris tantum Ecclesiastici) sed *occulto*, matrimonium dirimente, tam si matrimonium sit jam contractum, quam si sit contrahendum, *excepta consanguinitate*, ut docet Vincent. de Justis in *praxi dispens. matr.* l. 1. c. 8. n. 30. Dixi, *excepta consanguinitate*. Nam circa hoc apponit duas limitationes ex Filliucio *tom.* 1.

tr. 10. p. 2. c. 10. n. 351. Prima est, quòd Pœnitentiaria circa consanguinitatem dispensare possit solum *in remotioribus*, non autè in primo, vel secundo gradu. Secunda est, ut hoc intelligatur, si matrimonium jam contractum est, non autem si primo contrahendum. Ex hoc colliges, etiam in primo gradu affinitatis, si provenit ex copula illicita, siue licita (suppositis causis legitimis) à S. Pœnitentiaria, tam ad matrimonium contrahendum, quam ad, in jam contracto, licetè deinceps permanendum, si res occulta sit, dispensationem posse obtineri; sic de Justis *cit.* Nam sola consanguinitas excepta est.

Not. 3. Brevia, quibus olim à sacra Pœnitentiaria fiebat commissio, *in foro interno* dispensandi cum certis oratoribus super impedimento occulto, fuisse concepta cum nonnullis alijs clausulis, quæ hodie; ut facile patebit legentibus mulas antiquorum, quæ videri possunt apud Sanchez l. 8. de matr. d. 34. à n. 1. et novorum apud Gobat *cit.* c. 37. sect. 5. subsect. 1. à n. 141. & nos insinuabimus insequentibus. Unde deducitur, quòd, cum Confessarius, cui à sacra Pœnitentiaria mittitur Breve, seu mandatum cum certis oratoribus in occulto impedimento dispensandi pro foro conscientie, ad rectam executionem in authoribus quarit, de sensu clausularum talis mandati, valde attendendum sit, quem doctorem vel scriptorem quis legat, explicantem clausulas eorum brevium, quæ dantur à sacra Pœnitentiaria. Cùm enim brevia antiqua habeant diversas clausulas à novis; & hæc alias quandoque, ac illa: facile contingere potest, quòd quis nunc accipiens mandatum dispensandi *secundum novum stylum* mandatorum S. Pœnitentiariæ, intendant in authorem, qui solum explicat requisita *secundum stylum priorem*, & antiquum, atque adeo sequendo hunc non est dubium, in multis erraturum.

Ostendo rem in exemplo. In Bullis *remotioribus* expressè præscribitur, quòd dispensatio fiat *premissa confessione sacramentali*, & quidem *in ipso actu confessionis sacramentalis*, & non aliter; ut videri potest in simili mandato apud Gobat in *Theol. jurid. moral.* c. 37. sect. 5. subsect. 1. n. 141. & Vincent. de Justis l. 1. c. 8. à n. 35. in *antiquis* autem (quorum exempla, ut distimus,

intus, habet Sanchez l. 8. matr. d. 34.) nihil horum expresse prescriptum est. Et ideo, licet ad ejusmodi dispensationem requiri Sacramentalem praevis confessionem recte negarint, *juxta antiquam formam*, Sanchez cit. n. 29. & alij: *juxta formam tamen recentiorum* id non procedit, ut patebit ex seq. Et ideo ejusmodi mandatorum Executor, si errare nolit in re gravi, ac executionem mandati non exponere nullitati, omnino tenetur diligenter attendere quasvis mandati, quod accipit, clausulas; & non nisi eos sequi, qui cas exponunt secundum formam, sub qua nunc emanant à sacra Penitentiaria. Advertendum autem, cum sacra Penitentiaria annuit supplicationi Oratorum, ac litteras, quibus delegatum constituit, ut cum Oratoribus in foro interno dispenfet, mittit, in ipsdem exprimi hunc titulum: *discreto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario.* Ad horum intelligentiam, sit.

§. I.

An, ut Confessarius possit aperire litteras S. Penitentiariae, debeat esse Magister in Theologia, vel decretorum Doctor?

237. Esse de necessitate (secluso privilegio) affirmat Vincentius de Justis l. 1. c. 8. n. 95. quod adeo verum esse vult, ut, si dictis qualitatibus careat, non possit cas litteras aperire, esto alias sit doctissimus, vel in publicis etiam Academijs doceat Theologiam, jus civile, aut Canonicum; nec sufficere, licet sit doctor Legum; & pro sua opinione refert Sanchez l. 8. de matr. d. 34. n. 7. Pontium l. 8. eod. c. 21. §. 1. n. 13. aliisque complures. Ex hoc infert cum cit. authoribus, eos Regulares, qui verè Doctores in publicis Academia approbati non sunt, nec hujusmodi approbationis authenticum documentum reportarunt, non posse hujusmodi litteras, seu Brevia aperire; sed intellige, quoad effectum ea exequendi, licet juxta suorum Ordinum instituta, Magistrorum privilegij fruantur, & Magistri appellentur, aut errore communi doctores reputentur. Rationem reddit n. 100. quia praedictae qualitates requiruntur in delegato de forma.

238. Circa praesentem materiam, ut, quod in praxi tutum est, referamus. Not. 1. per illud verbum *Confessori* hoc loco venire

Tom. II.

Confessarium, etiam si nullas adhuc confessiones audiverit, modo fit ex approbatione ab Ordinario, & ab ipso dispensando ad hoc electus, ut dicemus n. 232. 1. & seqq. Not. 2. ut Confessor electus ad exequendum mandatum S. Penitentiariae (*secluso privilegio*) valide agat, omnino requiri, quod sit Magister, seu Doctor in Theologia, vel jure Canonico; cum haec qualitates in delegato expresse requirantur, ut patet ex initio litterarum, de quo n. 2306. & patebit ex sequent.

Not. 3. ad eam qualitatem Doctoratus Theologici, vel in jure Canonico (prout requiritur in delegato, cui committitur dispensatio) non sufficere, quod quis sit earum facultatum Professor in Academia approbata, etiam idoneus; vel, quod sit Magister in Theologia ex instituto aliquarum Religionum; vel communi errore reputetur habere talem gradum; sed requiri necessario, quod gradu doctoratus in Theologia, vel jure Canonico, sit insignitus in aliqua Universitate; ita communis cum Sanchez cit. l. 8. d. 34. Pontio cit. l. 8. eod. c. 21. §. 1. n. 13. Castropalao p. 1. r. 3. d. 6. p. 15. §. 1. n. 1. & alijs. Quamvis enim multi doceant, tamen ut quis sit Doctor, oportet, in Academia approbata, Doctoratus insignia legitime accipere L. Medicos. C. de Profess. & quis medic. ut recte notat Pereyra in Elucidar. n. 305. & 343.

Ratio ulterior sumitur ex c. Statutum. 2310. 11. de Rescript. in 6. ubi Bonifacius VIII. sic loquitur: *Sancimus, ut nullis, nisi dignitate praeditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonice causa, auctoritate litterarum sedis Apostolicae, vel delegatorum ejusdem, de cetero committantur.* Ex hoc enim sequitur, eos tantum de jure posse esse delegatos Papae quoad executionem litterarum ejus, aut ab ipso delegatorum, qui habent dignitatem Ecclesiasticam, vel personatum, aut Canoniatum in Ecclesia Cathedrali, ut colligitur ex Gloss. ad cit. c. Statutum. V. Dignitate, &c. de quo alias agitur l. 3. tit. 29. de offic. & potest. Jud. deleg.

Doctoratum autem esse dignitatem docet Sylvester V. Doctor n. 1. qui n. 2. ait: *Doctorem in continenti, cum incipit legere, habere dignitatem;* quia habet à lege jurisdictionem Ordinariam super suos juxta authent. C. Ne filij pro Patre. Cum ergo

Bbbb

ergo

ergo hanc qualitatem in suis delegatis ad dispensationes matrimoniales exigat S. Penitentiaria, hanc qualitate carens omnino caret requisito ad validè exequendam ejusmodi commissionem; quidquid in contrarium dicat Fragotus tom. 1. de Regim. l. 5. d. 12. §. 14. à n. 88. apud Pereyram cit. n. 344. quia verba commissionis clara sunt.

Et ideo ejusmodi litteras exequi non potest confessarius, qui solum est *Licentiatus* pro Doctoratu Theologiæ, vel Juris Canonici. Nam etsi talis Doctoratui sit proximus, & facultatem habeat eum obtinendi, solum sequitur, quod in favorabilibus sub nomine *Doctōris* comprehendatur quoad privilegia *ratione exercitiij* concessa; non autem, *ratione dignitatis*, ut rectè notat Sanchez cit. n. 8. cum Ripa in *L. Centurio*. ff. de *Vulgar*. n. 18.

2312. Nec obstat, quod, ut Parochus putativus validè præstet actus, qui pendunt à *jurisdictione*, sufficiat error communis cum titulo existimato; quia licet error communis det vel potius indicet, tunc à *Republ. vel Principe* concedi *jurisdictionem*; juxta *L. Barbarius* ff. de *offic. Prætor*: ut cum factis communi docet Castropalaus cit. n. 1. non tamen dat qualitatem; cum ergo in nostro casu qualitas *Doctōris* in Confessore eligendo, vi commissionis requiratur; eo ipso deficit conditio, ut quis validè ad hunc commissionis actum exequendam eligatur. sic Pontius cit. n. 13.

2313. Dixi n. 2307. *secluso privilegio*; quia, ut rectè notat de Justis cit. n. 103. quidam Generales certarum Religionum, ex speciali Sedis Apostolicæ privilegio, possunt ejusmodi commissiones exequi vel per se, vel per alios ab ipsis deputatos, licet careant, requisitâ in alijs, qualitate *Doctoratus*, de quo hæctenus; ubi etiam refert hanc facultatem habere Patres nostræ Societatis ex privilegio *Greg. 13. die. 3. Apr. 1582.*

Et quamvis Lezana tom. 3. *summe. qq. regular. V. Littere Apostolica*, n. 16. dicat: hoc privilegium soli *Generali Claudio Acquavivæ*, non autem alijs ejus successoribus concessum, consequenter, ut ait, se non videre qualiter alij *Generales Societatis* eo uti possint; cum privilegium alicui *Generali personaliter* concessum, non transeat ad successores: fallitur tamen in eo, quod sibi persuadcat esse privilegium per-

sonale, seu concessum soli personæ *P. N. Claudij*.

Nam si Lezana considerasset verba constitutionis Gregorianæ, reperisset statim in principio, eam gratiam factam *Præposito Generali Soc. JESU, ratione officij* ut patet. 1. ex inscriptione. 2. ex verbis statim ad initium, ibi: *delectis filijs Presbyteri Soc. JESU, cui præesse dignoscis*, ubi aperte explicatur *ratio officij*, nimirum quod præsit universæ Societati; consequenter ad illum non ratione personæ *Patris Claudij*, sed ratione *Generalis* concessio fiat.

Deinde prudenter præsumi nequit, Pontificem hanc gratiam alligasse *Patri Claudio*, quâ tali potius, quàm quâ *Generali*; cum manifestum sit, toti corpori vivere voluisse, non ad vitam personæ, quæ tunc Societati præerat; sed in quantum caput ejus corporis erat, ut liquet expressis in iisdem litteris Apostolicis expressis. Cum enim hæc perpetua sint, utpote procedentes ex functionibus hujus *Institutionis*, & ob id privilegium *idem omnino* (quod jam olim universæ Societati verbe & vivâ voce, concessum erat ab *Alexandro Frumento* officij *S. Penit. Regentis* etiam constitutione suâ firmate gratiæ voluerit, profus immeritò concluditur, in hoc indulto Pontificem habuisse in *P. N. Claudio* potius *rationem personæ quam officij*; cum idem Societati indulgere liceret suis voluerit per *P. Claudium*, tunc *Generalem*, quod vivâ voce quondam *Frumentus*: hoc autem indultum *Frumentus* fuisse personale tantum, vix præbit Lezana,

Nec obstat, quod præter *nomen officij* in dicto privilegio etiam exprimitur *nomen personæ* ipsius *Generalis*. Nam, cum ratio concedendi, quæ ibidem apponitur, manifestè talis sit, quæ non tam in ipsa *persona P. N. Generalis*, quàm in *Religionis* ipsi subditis, exigat usum ejus privilegij per frequentem, valde fructuosam & perquam necessarium ad animarum salutem, cujus cura nostræ Societati ex *Instituto suo propria* est, ipsa sufficienter, & aperte demonstrat, eam expressionem ex mente concedentis dirigi ad *P. N. Generalem ratione muneris*, non personæ.

Nec obstat, 2. quod ibid. dicatur: *Per te vel tibi subordinatos superiores designatos*

di. Nam, cum in hac Religione speciale sit, quod privilegia Societati univ[er]se concessa, non descendant in subditos, seu membra hujus corporis, nisi mediante communicatione, quæ fit per ipsum caput totius Religionis, vel immediate, vel mediantibus Superioribus ipsi subordinatis, merito exprimitur hæc ratio utendi concessio favore non competere ulli, nisi per P. N. Generalem designato, aut subordinatos illi superiores; quibus ille hanc designandi facultatem tribuit; ne scilicet quis existimet, sibi eo ipso, quod de Societatis corpore sit membrum, licere illius usum, quod fortasse multi, qui Societatis institutum non norunt, non considerant. Plura de hoc V. apud Gobat in *Theol. Juridico moralis c. 37. sect. 1. subsect. 2. n. 158. qui. n. 160.* satis exponit sensum suum super ea doctrina Lezana, de qua n. 2313.

2317. Not. 4. dictam *Doct[or]at[us]* qualitatem non desiderari in *aperiente* literas Pœnitentiariæ, ut vult de Justis in n. 2307. sed solum in *exequente* dispensationem in ijs commissam, ut monuimus *num. cit.* nec aliud velle P. Sanchez relatum à de Justis, ut aperte constat ex ipso Sanchez l. 8. d. 34. n. 12. ita etiam Bonacina de *Legib. d. 1. q. 2. p. 2. n. 3.* & Lezana *cit. qui. n. 19.* rectè docet ex Sanchez *cit. num. 12.* veriore[m] esse sententiam, quæ negat, prædictas literas suo effectu frustrari, aut privari, si aperiantur à non habente prædictam qualitatem. Cum ex ipso sine commissionis constet, eam exigi pro executuro dispensationem, non aperturo literas.

2318. Quæres tamen. 1. an carens requisitâ qualitate *Doct[or]at[us]*, vel privilegio, peccet, si eas literas aperiat? 2. an in casu, quo unus Confessarius eas aperuit, sed exequi recusat, dispensandus possit alium adire, & ab ipso dispensationem obtinere? 3. an si, qui prius noluit exequi, mutato consilio jam velit? Ad. 1. affirmative respondet Lezana *cit. ex Naldo in Summa. V. Litera, n. 8.* Nam ex se patet, alienas literas aperire cum scientia, *sibi non inscriptas, sed alteri*, illicitum esse, ac contra mentem, ac intentionem scribentis, qui jus habet prohibendi invafores arcani sui, præsertim spectantis ad forum animæ, fractione literarum. Ad. 2. respondeo affirmative, id, quod etiam tenet Lezana

Tom. IV.

cit. n. 19. Nam privilegium, pro foro solum interno alicui concessum, ad effectum aliquem gratiosum alterius ministerio præstandum, probabilitus imitatur forum pœnitentiale, in quo, si Pœnitenti servire non vult unus Confessor, qui ceteroquin posset, licet adire alium, pariter potentem, ac volentem, ad eundem ab illo accipiendum. Ad. 3. respondeo pariter affirmative. Nam prior recusatio nihil mutat in qualitate personæ ad executionem commissæ gratiæ illum eligentis, aut electæ.

§. II.

An, & qualiter in Confessario, delegato à S. Pœnitentiaria, requiratur quod sit ex approbatis ab Ordinario?

Non est dubium, requiri hanc qualitatem in tali confessore delegato, qui dispensationem non aliter exequi potest, nisi vel auditâ prius confessione Sacramentali Oratoris, vel Oratricis, vel etiam in ipso actu Sacramentalis confessionis; præterquam, quod in ipsa etiam commissione claris verbis exprimat, ibi: *ex approbatis ab Ordinario*: complura tamen dubia in præsentia materia esse possunt. Igitur Quæstio est. 1. an Confessarius delegatus possit literas, seu commissionem exequi, si verè sit approbatus ab Ordinario, licet sit valde rudis? R. affirmative, quantum est, *vi hujus qualitatis* requisitæ. Nam sic omnino habet id, quod requiritur in ea clausula: *ex approbatis ab Ordinario*; ita Sanchez l. 8. de *matr. d. 34.* Trullenck *oper. moral. tom. 3. l. 7. c. 10.* & alij.

Quæstio est. 2. an idem procedat, si fuisset quidem semel approbatus, sed licentia postmodum occultè revocata, vel in principio nulliter data propter occultum aliquem defectum communiter ignoratum? R. affirmative; Nam in tali casu adest titulus coloratus, ac error communis; cum supponamus revocationem, vel nullitatem esse occultam. In concurrentia autem harum duarum circumstantiarum (ne gravissimo salutis periculo exponatur tot animæ) jurisdictionem supplet Ecclesia; ita Sanchez *cit. n. 14.* Trullenck *cit. n. 3.* Filliac. *qq. moral. tom. 1. tr. 10. p. 2. c. 10. n. 352.*

Quæstio est. 3. an idem procedat, si fuisset quidem approbatus ad audiendas confessiones,

Bbbb 2

ffessiones,

fessiones, sed cum limitatione personarum v. g. *tantum virorum*? Unde si casus esset quod *Oratrix* esset dispensanda ex commissione sacrae Pœnitentiariae, quaritur, an possit ejusmodi Confessarius pro solis viris approbatus exequi dictam commissionem? Negativam sequitur de Justis *cit. n. 117*. Gobat *cit. n. 166*. & plures alij apud ipsos relati. Affirmativam autem P. Sanchez *cit. l. 8. d. 34*. Lezana *tom. 3. V. Clausula n. 23*. Perez de matr. *d. 48. s. 5. n. 5.* & alij.

Ratio negantium est. 1. ex Gobat *cit.* quia literæ, quibus conceditur jubilæum, vel commissio dispensationis matrimonialis, non ampliunt approbationem, sed tantum jurisdictionem. 2. ex de Justis, quia illa verba: *ex approbatis ab Ordinario*, intelligi debent, quod sit simpliciter, & absolute *approbatum*, alioquin frustratur S. Pœnitentiaria sine suo, qui est committere viris doctis & absolutè, non autem cum limitatione approbatis. 3. ex P. Cardenas *in Crisi Theol. in propos. prohib. ab Inoc. XI. dissert. 2. c. 6. a. 7. q. 2. §. 2. n. 239*. opinionem contrariam vocante dubia, seu tenuis probabilitatis. &c.

Ratio affirmantium in eo potissimum stat, quod in delegato ad dispensationes matrimoniales plus non requiratur, quam in commissione exprimitur; at in commissione quoad hoc punctum nihil aliud exprimitur, quam quod sit *ex approbatis ab Ordinario*; & hoc verificatur etiam in approbato ab Ordinario ad confessiones solum virorum; ergo.

2322 Nec rationes in contrarium multum urgere videntur. Nam, primâ etiam transmissâ, nihil contra horum opinionem sequitur; cum hi non dicant, requiri, ut in dato casu ampliatur *approbatio*; sed tantum sufficienter verificari requisitam in literis commissionis qualitatem, quod sit *ex approbatis ab Ordinario*; id quod etiam sufficit in jubilæo, ut dicemus suo loco; & constabit ex dicendis.

Nec urget ratio secunda ex de Justis. Nam licet dicat, ea verba debere intelligi *de approbato simpliciter*, & absolute; id tamen nec ullo jure, nec ratione probat. Ad 3. ex P. de Cardenas facile negatur, quod assumit de contraria opinionis probabilitate tenui, si velit titulo dictæ commissionis præcisè, requiri eam approbationem *sine limitatione*, cum, ut diximus *num. 2321*. in oppositum stent viri doctrinâ &

pietate illo non inferiores, & nitantur fundamentis dignis assensu prudentum.

Dixi. *titulo commissionis præcisè*. Nam quando in literis non præscribitur, ut executio dispensationis fiat *in ipso actu sacramentalis confessionis*, licet in executione petatur approbatio Ordinarij una cum gradu Doctoratûs, vel Magisterij, executio commissionis licitè, ac validè fit extra Sacramentum ab habente utramque qualitatem, maximè si de utraque Testimonium habeat; ergo si Doctor, vel Magister in Theol. aut jure Canonico, etiam sit approbatus ab Ordinario pro confessionibus, tanquam sufficientem ad hoc scientiam habens, licet ob juvenilem ætatem limitetur ad confessiones virorum tantum, nihilominus ab Oratoribus, per sacram Pœnitentiariam privilegiatis, validè eligitur ad exequendam dispensationem; cum habeat utramque qualitatem, vi literarum in eligendo delegato requisitam; ita Sanchez *cit. n. 16*.

Deinde Confessarius, ob sufficientem doctrinam in moralibus, approbatus ad confessiones audiendas, licet ob ætatem limitatus ad Confessiones virorum, validè eligitur etiam à feminis *tempore jubilei*, concedentis omnibus Christi fidelibus facultatem, ut eligere sibi possint aliquem Confessarium *ex approbatis ab Ordinario*; ergo idem dicendum in casu nostro; nec enim ulla ratio suadet in literis Pœnitentiariæ ly *approbatus ab Ordinario* strictius accipi, quam in jubilæo aut alijs facultatibus, aut privilegijs contenti cuilibet Sacerdoti approbato ab Ordinario. Ant. autem patet ex usu, & præxi, de qua testatur Gobat *cit. c. 37. sect. 1. subsect. 2. n. 165*. dicens, in habentibus privilegium, aut licentiam contenti cuilibet Sacerdoti *ex approbatis ab Ordinario*, sufficere, quod talis Sacerdos in aliquo diœcesi sit approbatus, esto non in eadem qua pœnitens est; & addit: *contrariam interpretationem non esse in usu receptam in Germania superiore respectu Regularium*. Et ita reverà ostendit praxis in talibus. In jubilæis enim ex diversis planè diœcesibus concurrunt Pœnitentes, & confessiones suas peragunt apud Regulares, vel etiam Parochos, qui tamen frequenter approbati non sunt ab Ordinarijs eorum, sed ab eo tantum, in cujus diœcesi degunt, quia

penitentes examinent, ex qua diocesi sint, ut de sua pro illis approbatione ab eorum Ordinarijs agnoscant.

Et ratio ulterior est pro sententia Patris Sanchez, quam omnino verè probabilem iudico; quia tota ratio in contrarium est, quòd talis Confessor ab Ordinario approbatus solum limitatè; pro Confessionibus virorum, aut certi pagi, vel Parochie non esset approbatus ab eodem pro tali penitente v. g. oratrice; sed hoc per istam qualitatem (ex approbatis ab Ordinario) in litteris commissionis contentam, non exigitur, quia talis qualitas verificatur in eo verè approbato, licet non pro omnibus, ut constat ex num. priori. Nam homo diocesis Passaviensis v. g. tempore jubilæi validè eligit Regularem, vel Parochum approbatum à solo Diocesano Viennensi, ut certum videtur ex communi praxi, & usu jam recepto; ergo.

Nec obstat, quod opponit de Justis cit. n. 117. quòd talis confessor approbatus tantum pro viris, ab Ordinario sit exclusus pro Feminis, consequenter etiam Penitentiarie sit eadem intentio. Nam ea exclusio pro feminis, non est pro tempore jubilæi, vel habentibus licentiam confitendi cuilibet ex approbatis ab Ordinario: sed solum pro carentibus eà gratià, & pro quovis occurrenti, seu casu ordinario.

Præterea not. 1. juxta de Justis cit. num. 111. dispensationem probabilius valituram, etiamsi necessaria sit Sacramentalis confessio, esto ex aliquo defectu v. g. integritatis, seu attritionis, aut alia de causa, nulla, & invalida fuisset. Nam ex parte Confessoris nihil deficit, ut supponimus, ad valorem actus; & confessio licet illega non reddit penitentem inhabilem ad recipiendum beneficium dispensationis; cum hoc naturà suà esse possit, sine confessione Sacramentali; ita ille, citans pro eod. complures alios.

Not. 2. si Confessor electus munus suum minùs bene peregit; v. g. dispensavit quidem in impedimento, sed prolem susceptam non legitimavit, quando & hoc in commissione habuit, posse adiri alium Confessarium, similiter qualificatum, ac ab eodem obtineri alterius partis, omissa à priori, executionem. Ratio hujus est ex n. 2318. quòd commissio pro foro interno imitetur forum Sacramenti Penitentiarie, in quo penitens non satis-

factus ab uno, licet, ac validè adit alterum, & gratiam obtinet.

Dices: quando jurisdictio est delegata, 2327. ea etiam de consensu partium non potest prorogari de persona in personam, juxta cap. 1. de offic. delegat. ergo non valet hæc mutatio Confessarij semel electi; ut notat Navarr. consil. 8. de offic. Jud. deleg. & sequitur Zerola in praxi Episcoporum. V. Penitentiaris; quia per primam litterarum præsentationem uterque functus est suo officio; alter scilicet, presentando; alter verò, eas aperiendo; præsertim cum ex stylo Penitentiarie, datà absolutione, litteræ lacerandæ sint. Et id procedere in delegato pro foro externo, ut notat Sanchez l. 8. d. 27. n. 40. & alij: secus est in delegato solum pro foro interno. Nam, ut diximus, hujus commissio imitatur forum penitentiarie, ut liquet in delegatis pro jubileo, ubi ab eodem eligi potest Confessor, qui vota commutet; & alius, qui à reservatis absolvat, quando is à committente non est determinatus, sed eligibilis arbitrio penitentis. Et hanc responsionem esse conformem menti S. Penitentiarie, ac in praxi per totum orbem servari, tenet Pyrrhus Corradus in prax. dispens. Apost. l. 7. c. 4. num. 72. asserens, se idem didicisse in ipso S. Penitent. officio, cujus mens, & stylus semper fuit, ut hujusmodi litteræ, quomodocunque fuerit, suum sortiantur effectum.

Unde negatur, quòd dato casu prorogetur jurisdictio de persona in personam ex sola partis, aut Confessarij voluntate. Hoc enim fit ex mente ipsius majoris Penitentiaris, ut liceat diversos Confessarios adire, qui omnes consententur electi ab eodem penitente, ut litteras expediant. Potestas autem semel eligendi, & non sæpius, ex mente S. Officij, intelligitur de actio consummato per electum; & S. Penitentiarie sapius consultam sic sine hesitatione respondisse refert cit. Corradus n. 73. Quod additur de litterarum laceratione, pariter intelligendum est, post actum consummatum, nimirum post plenè datam executioni factam commissionem. Quare, Confessori secundo pariter presentandæ forent litteræ, ut dictum est supra. Nam alias nec de jurisdictione sibi competente certus esset, nec eam reciperet in actu, ut etiam observat de Justis cit. l. 1. c. 8. n. 124.

Bbbb 3

Dices:

2328. Dices. 2. ea sententia, quam cum P. Sanchez verè probabilem diximus *num.* 2324. incidit in propositionem ab Alexand. VII. 30. Jan. 1659. damnatam, quæ sic habet: *Regulares ordinum mendicantium, semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua diœcesi, habentur approbati in alijs, nec novâ Episcoporum approbatione indigent; & refertur in libello, cui titulus Theol. Erronea, id est, Propositiones sub diversis summis Pontificibus damnatæ, Tract. 5. de Pœnit. R. negando assumptum.* Nam propositio, quam cum P. Sanchez, tanquam verè probabilem diximus, est hæc: *qui vigore commissionis, à S. Penitentiaria factæ alicui, dispensari potest ab aliquo Confessore ex approbatis ab Ordinario, si habeat qualitatem doctoratus, de quo habetenus, vel privilegij (etiam sine illo, ejusmodi commissiones exequendi) valide eligit Confessarium, his qualitatibus præditum, modo sit verè approbatus ad audiendas confessiones, licet non indefinîtè, sed solum virorum v. g. vel in tali pago; at hæc non est æquipollens illi: ergo.*

2329. Dices. 3. cum Castropalao *tr. 3. de dispens. leg. d. 6. p. 15. §. 1. n. 1.* probabilius est, delegatum non posse tales literas expedire, nisi præmissâ sacramentali Oratoris confessione; ergo qui illam efficere non est capax, non erit capax hujus delegationis. Adde, approbationem debere esse comparatione alicujus; ergo comparatione illius, qui illum ad dispensandum eligit; sic ille, citans Basil. Pontium *l. 8. c. 1. §. 1. n. 13.* ubi tamen excipit, nisi ex errore communi approbatus existimetur. Nam in tali casu ab Ordinario approbatur, & jurisdictio ei conceditur. R. antecedens verum esse, quando clausula commissionis exigit, ut dispensatio fiat *in actu confessionis sacramentalis, & non aliter*, ut dicemus in seq. sed, N. suppositum consequ. quòd approbatus ab Ordinario cum Testimonio sufficientis doctrinæ moralis, & solum ex alio accidente (v. g. ob aetatem) restrictus ad certum locum, vel virorum confessiones tantùm, non possit perficere Sacramentum pœnitentiæ cum eo, qui habet licentiam eligendi sibi *Confessorem quemlibet ex approbatis ab Ordinario*, ut constat ex dictis.

Ad id, quod additur, concedo Confes-

forem eligibilem debere esse approbatum ab Ordinario *comparatione alicujus*, sed nego requiri, quòd sit approbatus ab Ordinario *comparatione illius, qui ipsam eligit ad dispensandum.* Ratio est ex *num.* 2324. Et non requiri ad confessionem validam, quòd Confessarius sit approbatus ab Ordinario Penitentis, sed sufficere, quòd sit approbatus ab Ordinario *laici, ubi sit confessio*, aperte docet Layman *l. 5. tr. 6. c. 11. n. 9.* cum alijs, quos citat, & sequitur P. Illung. *Theol. pract. tr. 6. d. 1. n. 176.* de quo alibi.

Si quæras, an quilibet Confessor, habens prædictas qualitates, possit esse delegatus in dato casu? R. non sufficere, quòd habeat prædictas qualitates (nimirum quòd sit Magister, vel Doctor in Theologia, vel jure Canonico, & sit ex approbatis ab Ordinario) sed requiri simul quòd sit *ad hoc electus ab ipso Oratore dispensandis*, ut patet ex illis verbis: *pro Latorem presentium, ad infra scripta specialiter eligendo*; quomodo autem, quando, Confessario semel electo, post Orator, vel Oratrix adire alium, & illum priori relicto, eligere, jam præcedenti dictum est. Et hæc de prima clausula, quæ continet *qualitates in delegato requisitas*, nimirum esse Magistrum in Theol. vel Doctorem juris Canonici, & ab Ordinario approbatum. Circa quod bene not. esto quidam Religiosi, ex Privilegio Pontificio, habeant, quòd suos creare possint *Magistros*, nimirum *sui Ordinis*, cum omnibus privilegijs aliorum etiam Doctorum, intelligi tamen solum *quoad exercitium*, non *quoad dignitatem*, ut notavimus *n. 2309.* si non sint Doctores Academici, juxta *n. jam cit. & seqq.*

§. III.

De clausula, continente conditiones observandas ante dispensationis executionem.

Inter eas prima est, quòd Confessor electus, antequam commissionem dispensando exequatur, indaget *verificationem causarum*, quæ allegatæ sunt pro impetranda dispensatione. Ex quo sequitur præmittendum esse examen, & cognitionem cause, ut patet ex verbis factæ commissionis: *se ita esse per diligentem Latoris examinationem, ac post monita, &*

consilia opportuna illi presita, inveneris. De modo autem verificationem exigendi, & tum examen, tum causæ cognitionem instituendi, jam egimus à n. 2233. peculiare tamen est in hac commissione S. Penitentiariæ, ubi cuncta fiunt *pro foro interno, & salvo arcano*, in examine super veritate causarum, non debere *Testes* accipi; sed tantum interrogari Latorem, cui in foro interno credendum est; id, quod ejus fori ratio ex se suadet; sic Castropalaus *cit. n. 4.*

2332. Quæres tamen. 1. an Confessarius debeat a Latore (nimirum dispensando) juramentum expostulare, videlicet de sincerè respondendo ad quæsitæ? R. id in commissione non præscribi, sed tantum diligens examen; ut patet ex verbis in n. præced. relatis; hoc autem fieri potest (ut patet in Confessione Sacramentali) citra juramentum examinandi: ergo; ita Sanchez l. 8. d. 34. n. 21. & constat ex dictis à n. 2236. excipere, nisi Confessarius, ut sibi plenius satisfaciatur, ex justis causis in talibus circumstantiis judicet, esse necessarium, illud ab Oratoribus expostulandum; sic Castropalaus *cit. n. 4.*

2333. Quæres. 2. an hoc examen necessarium sit, quando constat, causam esse notoriam, & manifestam, vel ipsi delegato aliunde satis nota est? Respondet Castropalaus *cit. n. 4.* probabilius esse, *tunc non requiri*; sicut enim, ubi jam habetur cognitio veritatis, cessat causa, propter quam mandatur tale examen. Sic ille; ceterum nisi ea notoreitas, vel notitia, quam delegatus habet, aliunde tam firma sit de veritate precum, ac ea, quam haberet per diligentem informationem, procedendum ei foret juxta dicta n. 2230. quid autem agendum, si delegatus aliunde cognosceret *causam esse falsam*, esto eam Lator afferret, diximus à n. 2237.

2334. Alterum inter conditiones dispensationi prævias locum obtinent *monita, & consilia opportuna* Latore a delegato præstanda prævia, quam commissionem exequatur, ut constat ex verbis mandati relatis *num. 2331.* Hæc monita, & consilia, solum ordinari ad veritatis cognitionem, censet Castropalaus *cit. n. 4.* probabilius tamen dicitur, etiam ordinari ad hoc, ut, si ex parte Oratorum impedimentum, quod dispensandum est, natum est ex illorum,

vel unius delicto, deinceps caveant, & quæ in penitentiam imponuntur, fideliter adimpleant.

Quæstio tamen est, an hæc monitio, & consilia, sint *de necessitate* dispensationis? cum potissima eorum causa sit veritatis cognitio, hæc autem haberi possit, examinatione delegati, & responsione Latoris (cum id sufficiat in ipso Sacramento) probabilius est requiri solum ex convenientia, & æquitate; non necessitate; ita Sanchez *cit. d. 34. n. 27.* Et ideo dicendum, cognitioni causæ adjunctam, solum ad facilius cognoscendum esse veritatem.

§. IV.

An commissionis executionem precedere debeat Confessio Sacramentalis ejus, qui dispensandus est?

Resolutio pendet à verbis, sub quibus fit commissio. Nam si commissio fiat, ut olim, quando in litteris non ponebatur clausula *auditâ confessione*, sed delegato, ad quem dirigitur Breve S. Penitentiariæ, tantum dicebatur, ut *impositâ salutari penitentia*, cum illis *dispenset in foro conscientie*, opus non est, ut ante dispensationem excipiat ejus confessionem, cum quo dispensandum est; ita Sanchez *cit. d. 34. n. 29.* Salas de Legib. d. 20. sect. 10. n. 98. quos citat, & sequitur Castropalaus *cit. n. 6.* Ratio est, quia, suppositâ *veteri litterarum formâ*, nullibi dicitur, dispensationem expediendam esse *in*, vel *pro foro penitentiae*, sed solum *pro foro conscientie*; at *forum conscientie*, etsi etiam sit *forum arcanum, & secretum*, non est tamen simpliciter, & unice *Sacramentale*, sed extra *judiciale*; forum autem penitentiae, est *Sacramentale, & judiciale*, ut diximus in præmissis: & tradunt complures cum Sanchez *cit. n. 29.* Navar. *in summa. c. 27. n. 41.* Sâ V. *Excommunicatio n. 1. & c.*

Nec obstat, quod *in forma veteri* diceretur: *ut eundem absolvas hæc vice, in forma Ecclesie consueta, injunctâ penitentia salutari.* Nam hæc clausula solum addebatur, si quis dispensandus erat in voto, contra cujus prohibitionem egit; vel postquam cum ejus, quam duxit, consanguinea peccavit: igitur non additur, tanquam aliquid necessarium dispensationi.

dispensationi, sed solum, si Lator nondum confessus esset delictum, quod contraxerit nuptias contra votum, vel incestas, ut notat Gobat *cit. c. 37. sect. 1. subs. 3. n. 176. V. quæ diximus à n. 1464.*

2338. Dixi, non prærequiri confessionem Sacramentalem, ad dispensationis valorem, si rescriptum sit in stylo veteri juxta *num. 2306. & seqq.* si autem fiat juxta styllum modernum, de quo *n. eod.* ubi clarè apponitur clausula: *auditâ prius ejus Sacramentali confessione; & misericorditer dispenses in ipso actu Sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, neque alio modo:* non est dubium requiri confessionem; cum extra illam à delegato aliter, aut alio modo fieri dispensationem non posse, apertè dicatur.

Censet tamen Gobat *cit. n. 183.* non esse omnino improbabile, illi, qui est jam antè legitime absolutus à peccatis, pro quibus præscribitur, ut à delegato, illi imposita salutari penitentiâ, detur absolutio, non amplius teneri ad confitenda delegato ea peccata, à quo dispensationem est impetraturus; consequenter nec ad confessionem; rationem dat, quod *conditio de confitendo* appositæ sit in eo Rescripto styli recentis ideo solum, quia Orator pro impetranda absolute supplicavit, id colligens ex illis rescripti verbis: *cupit à præmissis* (quod matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat, contraxerit, ac consummarit) *quæ sunt occulta, de quibus plurimum dolet, absolvi;* ergo ubi jam rite, ac legitime ab illis liberatus est, non erit amplius necessaria confessio; præsertim, si tunc, cum dispensandus est, non sit sibi confessus peccati gravis. Nam solum gravium confessio, quæ nunquam clavibus subiecta fuerunt, est sub præcepto; nec aliter censenda est S. Penitentiaria confessionem à dispensandis exigere, quam eam præcipiat Ecclesia.

2339. In hac re judico distinguendum inter confessionem, in qua Orator absolvendus est à peccatis occultis, pro quibus præscribitur illi injungenda penitentiâ salutari, eò, quod tangant causam impedimenti relaxandi; & inter confessionem, in qua dispensandus est Orator juxta verba *cit. ibi: misericorditer dispenses in foro conscientie, & in ipso actu Sacramentalis*

confessionis tantum, &c. Nam de primo actu confessionis agitur statim in principio, de altero autem sub finem rescripti, ut patet illud legenti apud Gobat *cit. n. 141. & alios, ut diximus n. 2306.*

Quoad primam confessionem assensum Patri Gobat in casu, quo jam prius Orator legitime absolutus est ab illis peccatis, nec alijs tunc gravibus impeditus. Nam illa conditio de confitendo, ut satis clarè colligitur ex allatis antè, est ex suppositione, quòd in supplicatione Orator, vel Oratrix pro eorumdem absolute sibi per delegatum impetierunt rogaverint, tanquam nondum Sacramentaliter absoluti.

An autem in casu, quo illis absolutio illa non amplius necessaria est, titulum illorum delictorum, quæ jam sublata legitime ponuntur; nihilominus confessionem requiratur, ut intra eam dispensentur, dubitatur. Sed non est dubium rectius fieri, si præstetur; ambigi tamen potest, an necessaria sit nihilominus ad valorem dispensationis, etiam in casu, quo Lator sibi confessus non est ullius peccati gravis. Nam etsi dicatur, *debere dispensationem fieri in ipso actu Sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, nec alio modo,* non improbabiler dicitur, hanc clausulam apponi solum ex suppositione, quòd confessio de prædictis occultis, ubi pro absolute ab illis supplicatum est juxta dicta, facienda est delegato, cui per rescriptum Penitentiariæ, absolvi potestas, ac deinde dispensandi (ad preces unius, qui dispensandus est) committitur; ergo ubi hoc non est, non erit necessarium, dispensationem fieri in ipso actu Sacramentali. Hanc cogitationem judico non improbabilem cum Gobat *cit.* nihil tamen definit, sed judicium meum Doctores submittito.

§. V.

Qualiter requiratur, quòd impedimentum sit occultum;

Cum commissio S. Penitentiariæ ad dispensandum in matrimonijs, facta delegato eligendo, expressè addat clausulam: *admodum impedimentum præstatum sit occultum;* & hoc ipsum, ante rescripti executionem, coram Commissario verificandum sit: quæstio est, quo sensu hie occultum, ad mentem S. Penitentiariæ acci-

accipiendum sit? ut Executor tutò procedat; *occultum* (sicut & *publicum*) multis modis accipitur, tum à Juristis, tum à Theologis, ut videre est apud Menoch. *de arbitr. cas. 166.* Mascard. *de probat. conclus. 1107. à n. 13.* & Farinac. *in praxi crimin. q. 21. n. 1.* *occultum* est idem quod *latens*, ab *occulere*, quod est celare, tegere. Triplex est, primum est *occultum per se*, hoc est, simpliciter, & absolute, quod nihil habet, unde ab hominibus cognosci possit; quale est secretum cordis, quamdiu nullo signo externo foras prodit; de quo Aragon. *ad 2. 2. q. 11. n. 3. & 4.* secundum dicitur *occultum per accidens*; cum foras procedat, & cognitum ab hominibus fieri possit: sed quia desunt, qui percipiant, & evulgent, secretum remanet; unde restet Simanchà *de Cathol. Instit. tit. 42.* & Alphon. de Castro, *de justa heret. punit. l. 2. c. 18.* si quis in solitudine, ubi nemo adsit, proferat heresim, hæc occulta per accidens dicitur. Tertium est, *quod planè probari non potest*, vel quia scitur ab uno tantum, vel ab aliquibus, qui singulares testes sunt. Hoc opponitur manifesto *c. vestra de cohab. cler.* ubi D. D. communiter, quibus accedit Turrecrem. *in c. si peccaverit 2. q. 1.* sic Pereyra *in Elucidar. à n. 923.* his præmissis.

Gobat *cit. n. 173.* docet, quod *occultum* hic idem significet, quod *non notorium, non publicum, non famosum*. Et quamvis hæc tria pro eodè saepe usurpentur, teste Pereyra *cit. n. 919.* tamen suas habent peculiare differentias, si præse, ac propriè loquamur; *Notorium* est, quod patet omnibus; *manifestum*, quod pluribus, sed non omnibus; *famosum*, cum fama ex sufficientibus indicijs orta, ad multos pervenit, ita ut major pars civitatis, pagi, parochiæ, vel viciniæ illud nôrit. *Publicum* ferè coincidit cum notorio, de quo V. Pereyra *cit. à n. 918.* Caterum ut ly *occultum* in præsentî casu verificetur, nota sufficere, quod impedimentum in ratione impedimenti non sit *plene probabile*, juxta sensum in n. priori, & notat Pereyra *cit. n. 1672.* ex Sanchez *l. 2. D. 27. n. 11.* item, quod non sit notorium, publicum, aut famosum adesse delictum, qualiter in Trid. *sess. 24. de Reform. c. 6.* dicitur *occultum*, quod non potest probari, de Tom. IV.

quo plura Castropalaus *cit. D. 6. p. 15. §. 1. n. 9.*

Si autem delictum, ex quo natum est impedimentum, est jam deductum ad forum contentiosum, definit esse *occultum*, prout *occultum* hic accipitur, teste Sanchez & alijs apud Gobat. *n. 174.* intellige tamen si deductum sit *cum effectu*, nimirum sententiæ, vel pœnæ secutæ; si enim, accusatus de delicto, & absolutus fuit, manet occultum perinde, ac si nihil motum esset; consequenter dispensatio, non obstante causâ mota litis, sed sine effectu, expediri potest, ut docet Sanchez *cit. n. 11.* & l. 8. D. 34. n. 55. Barbof. *de offic. & potest. Episc. p. 2. allegat. 39. à n. 29.* Hoc verum censet Sanchez *l. 2. D. 37. n. 12.* licet medijs depravatis absolutio à delicto in foro fori obtenta sit; nam adhuc stat, quod deductum non sit ad forum contentiosum *cum effectu*; etiam si absolutio data sit, propter defectum probationis *plena*, ut notat Sanchez *l. 8. D. 34. n. 57.* & Barbofa *cit. n. 34.* aut, quod actor per annum tacuerit, consequenter iudicium per sententiâ non finitum sit; Castropalaus *cit. n. 11.*

Not. autem delictum censeri deductum ad forum contentiosum, non per hoc præcisè, quod Judici denuntiatum sit; sed ex eo; quod pars à Judice citata sit, juxta eorum sententiâ, qui volunt, quod à citatione incipiat iudicium per *§. fin. Instit. de pœn.* temerè litigant. juxta Gloss. *in Rubric. C. de in jus vocand.* quamvis valde probabiliter cum Barbofa *cit. à n. 29.* & pluribus alijs, dicatur, non dici aliquid propriè deductum ad forum contentiosum, *ante litis contestationem* ut rectè notat Farinac. *tom. 1. prax. crimin. q. 10. n. 35.*

Dices: licet delictum, cui annectitur irregularitas, vel alia inhabilitas, quarum dispensatio in Trid. conceditur Episcopis, si originem ducant *ex delicto occulto & non deducto ad forum externum*, deductum sit ad hoc forum, probatum, & punitum, adhuc tamen manet dispensabilis irregularitas illa; ergo similiter impedimentum matrimonij, cuius dispensatio à S. Pœnitentiaria committitur, si sit *occultum*; & ita tenet Henriquez *l. 14. c. 9. n. 5.* Avila, Sanchez, Reginald. apud Castropal. *cit. n. 12.* quia

cessat ratio, quare delicta publica, & deducta ad forum contentiosum prohibeantur dispensari, quæ est, *ne impediatur eorum judicialis punitio*: Antecedens probabile censet Castropalaus *cit. quoad dispensationem irregularitatis, inhabilitatis, excommunicationis, & aliorum impedimentorum Episcopis commissam in Tridentino*; non autem in ea, quam concedit S. Pœnitentiaria pro delictis, & impedimentis occultis; cum revera dici occultum non possit, quod nulla tergiversatione celari potest, & super quo in iudicio sententia lata est. Sed cum hæc ratio æquæ communis sit ijs, quæ in antecedenti dicuntur de dispensationibus Episcopo commissis à Trident. rectius negatur etiam antecedens cum Suarez *d. 41. de censur. sect. 2. num. 5. Barbof. cit. num. 35. & alijs.*

§. VI.

An, & qualiter conjunx impedimenti ignarus, certior fieri debeat de nullitate prioris matrimonij?

2346. Quæstio est, an hæc certioratio de nullitate matrimonij faciendâ ignoranti latens impedimentum, pertineat ad valorem dispensationis commissæ sic, ut eâ prætermisâ nulliter fiat? affirmativam sequitur Gobat *cit. num. 243.* quia ea clausula: *de nullitate prioris consensûs certioratâ*, continet ablativum absolutum, qui æquæ hic, ac alibi, importat conditionem. *L. A Testatore de condit. & demonstrat.* conditio autem formam, per *L. qui heredi. L. Marcianus. ff. cod. & c. Cum dilecta de Rescript. cum Felin. ibid. n. 6.* ergo.

Sed probabilius est, illam certiorationem hic non apponi ut conditionem de valore dispensationis, sed tantum pro instructione confessarij, ut, cum matrimonium revalidandum sit sublato dispensatione impedimento, ignaram nullitatis prioris matrimonij super hoc edoceat, ut ad consensum facilius inducatur, si esse expediens, & salvo arcano delicti in altero, fieri possit; ita Sanchez *cit. d. 34. n. 61.* & Castropalaus *cit. num. 13.* quia, cum hæc certioratio fieri non potest sine suspitione in conjuge, de alterius delicto, vel periculo iniquitiarum, aut alterius ratione mali inde verosimiliter secuturi, nec in revalidatione matrimonij requiri-

tur, ut constat ex dictis ergo nec in hoc casu dispensationis commissæ, cum apponatur sub eadem restrictione: *sed in cautè, &c.*

Ad rationem in contrar. re. dato, quod afflunitur, per ablativum absolutum importari conditionem, quando conditio non subijcitur reflexè alteri, nimirum, si fieri possit citra periculum alterius gravius mali; secus, si sic importetur, ut simul reflexè subijcitur alteri, cujus substantia vix unquam sine periculo gravitatis mali procurari potest, ut in casu nostro, maxime si impedimentum fuit ex parte feminae, quæ deliquit. Nam, de hoc *facere suspitionem viro* (quod vix declinabitur, si de nullitate matrimonij certioratur) magnorum malorum sæpe eorum inducit, & ingentes conjugum discordias.

§. VII.

De clausula: hæc vice absolvas.

Cum in rescripto S. Pœnitentiariæ dicitur, ut delegatus Latorem à quibusvis sententijs, censuris, & penis Ecclesiasticis (quas propter præmissa quomodolibet incurrit) incestu, & excessibus hujusmodi, absolvat hæc vice in forma Ecclesiæ consuetæ, &c. quæstio est, qualiter intelligenda veniat hæc clausula: *hæc vice absolvas?*

Ante resolut. not. hanc clausulam, à quibusvis sententijs, &c. in antiquioribus Brevibus, ieu S. Pœnitentiariæ rescriptis non fuisse appositam, ut refert Gobat *cit. n. 148.* necessarium tamen fuisse subintellectam, saltem tunc, quando dispensandus erat Sacramentaliter absolvendus per delegatum à certis delictis, propter quæ censurâ ligatus Sacramentorum incapax erat; cujus ratio est, quia cum delegato concedatur eo casu jurisdictionis dispensandum absolvendi à talibus peccatis ad quod necessarium est, ut prius absolvatur à censuris, vi quarum prohibetur à receptione Sacramenti, eo ipso etiam concessa ceteri debet jurisdictionis renovandi censuras ad effectum absolutionis Sacramentalis, & revalidationis matrimonij colligitur ex c. *Præterea, de offic. & potest. Judic. deleg.*

350. Dixi: ad effectum absolutionis &c. nimirum ad effectum gratiæ, ab oratore per delegatum recipiendæ, quæ continetur in rescripto. Et quamvis Gobat cit. n. 193. dicat, si pœnitens, de quo agimus; incurrisset censuram ex alia causa, quam propter incestum v. g. & incestas nuptias; non posse ab ea absolvi vi hujus Brevis, eò, quòd hoc commissio- nem restringat ad censuras, quas propter præmissa quomodolibet incurrit: judico tamen, si & illa censura, licet ex alijs causis, quam prædictis, incurta, impediret effectum gratiæ in rescripto concessæ, delegato etiam ad illam relaxandam saltem tacite commissio- nem dari; quantum necessarium est, ut dispensandus effectum gratiæ consequatur, ex num. priori.

351. Not. 2. hanc jurisdictionem, relaxandi censuras &c. ad effectum concessæ gratiæ, non competere delegato, nisi simul possit exequi dispensationem; quod non posset, si comperiret, preces veritate non niti. Cùm enim non concedatur, nisi ad effectum gratiæ, ut præmissum est: ubi dispensandus ad eam recipiendam deficit, etiam deficit ad recipiendam earum pœnarum relaxationem; cùm concedatur solum ex eo fine, ne impediant effectum gratiæ recipiendæ: at ubi deficit veritas precum, secundum quod hæc verificandæ sunt de necessitate, ad recipiendam gratiam dispensationis dispensandus deficit, cùm deficiat conditio, sine qua Commissarius illam dare nequit; ergo; his præmissis:

R. per illam clausulam: *hæc vice absolvas*, aliud non denotari, quam concessam facultatem absolvendi à dictis pœnis, & excessibus, cùm pœnitens dispensatur; non autem deinceps sæpius, & ab alijs novis post dispensationem commissis; quia in his cessat causa commissionis, quæ in hoc stat, ut pœnitens beneficio dispensationis, ineat de novo matrimonium dignè, nimirum liber à culpâ, & Ecclesiasticâ pœnâ.

352. Ex hoc autem plura rursus dubia moveri possunt. Primum est, an delegatus, vi dati rescripti, & factæ commissio- nis, possit impertiri absolutionem à censuris, si dispensationem exequatur non statim, sed primò post aliquot menses, vel etiam unum, vel alterum annum?

Tom. IV.

Ad hoc R. si priùs commodè commissio- nem exequi non potuit, vel quòd ipse, vel quòd orator iusto impedimento prohibitus fuerit, posse etiam post unum, vel alterum annum exequi dispensationem, & absolutionem impertiri à censuris, ac peccatis, de quibus est mentio in commissio- ne; si interea orator non incurrit alias censuras, vel peccata reservata. Nam facultas ad hæc relaxanda, delegato commissa, exacto illius temporis lapsu non expiravit.

Dixi 1. à censuris, de quibus fit mentio 2353. in commissio- ne, nimirum incurris propter prædicta. Nam de his expressè loquitur rescriptum. Sed quid, si interim incurrisset alias pœnas Ecclesiasticas vel peccata reservata? R. ubi executio dispensationis iuste dilata est, ut præmissimus, & ab his, quantum est necessarium ad effectum gratiæ per rescriptum concessæ, pœnitentem absolvi posse à delegato. Cùm enim per subsecuta peccata, consequenter incurras pœnas, beneficium dispensationis obtinendæ, non sit extinctum, sed restet impertiendum, delegato concessum censetur, quidquid ad ejus executionem necessarium erit, juxta n. 2349. modo non sit inductum interim novum impedimentum. Hoc addo propterea, quia quoad tale novum impedimentum non extendit se commissio; non, si consideretur secundum se, cùm in ordine ad illud nihil sit Pœnitentiariæ propositum; non etiam relatè ad impedimentum ex commissio- ne dispensandum; quia novum impedimentum non est necessaria dispositio ad finem, qui est dispensatio, ad matrimonium revalidandum dignè (nimirum licitè) quantum est vi impedimenti Pœnitentiariæ propositi; secus est, de absolutione prævia à censuris, & peccatis, in quantum obstant huic fini. Ea porro, quæ diximus num. 2352. confirmari possunt ex communi doctrina, quam tradit Card. de Lugo d. 20. de pœnit. num. 126. & alij, quòd, quando Pontifex dat plenarias indulgentias cum facultate (ut in jubileis) absolvendi à reservatis, inserta clausulâ: *hæc vice*, intelligatur de absolutione concessa pro illis omnibus, quorum commissio antecedit tempus acquisitionis jubilei, hoc est, quo fit ultima dispositio, quæ posita (si omnia præviè requisita sint rite peracta)

Cccc 2

fit

fit acquisitio indulgentiarum, adeò, ut facultas absolvendi non finiatur, nisi *actu consummato*, nimirum omnibus ad lucrandum jubileum peractis; at facultas absolvendi à censuris, pœnis, & excessibus, quantum opus est, ad finem dispensationis, & revalidationis matrimonij in casu nostro, ut dictum est in prioribus, non minor est: ergo.

2354. Dixi: 2. si prius commode commissionem exequi non potuit, ut denotarem, clausulam, *hac vice*, non obstat, quò minus, ex justa causa, commissionis executio differatur; nec exigere, ut ea confessio statim fiat. Et ideo Dicastillo *d. 11. de penit. n. 348.* censet clausulam (*hac vice absolvas*) satisfieri, si prædicta impleantur, ubi aliunde annua confessio peragenda erit, & commissionem absolvendi extendi ad omnia usque ad eum diem admissa. Non enim censenda est S. Penitentiaria, confessionem aliam præcipere, vel alio tempore, quam alias Ecclesia præcipiat, consequenter facultatem absolvendi non restringere ad tempus, infra illum terminum.

2355. Ex hoc colliges juxta cit. Authorem (cujus doctrinam approbat Gobat *cit. num. 200.*) censeri, delegatum non potuisse commode commissionem exequi, si dispensandus ea, quæ ex parte ipsius præstanda erant, præsertim quoad confessionem, actualis dispensationis petitionem distulit usque ad tempus annuæ confessionis, etiam sine alia justa causa; quia scilicet confessionem (dispensationi præmittendam) apud delegatum peragere non tenebatur prius, ut dictum est n. præcedent.

2356. Colliges. 2. tempus, ad quod delegato commissa jurisdictio per clausulam *hac vice* restringitur, non debere definiri solo tempore, quo urget lex annuæ confessionis; sed potius eo, quod est usque ad actum consummatum petita, & impertita dispensationis; ita sentio cum Gobat *cit. in Theol. juridico-moral. c. 37. sect. 1. subsect. 3. n. 202.* modò petitionis, ac dispensationis executio non differatur in fraudem, vel de ~~in~~ industria, liberius peccandi, spe absolutionis, facilius per delegatum habenda; etiam ab interim commissis: sed ex fine honesto, saltem negativè, hoc est, non pravo.

Ratio hujus est, quia in rescripto S.

Penitentiariæ non præfigitur certum tempus; aliunde secundum communem præsertim dispensandi delegata est favorabilis consequenter non restrictè, sed saltem in his, quæ in ea determinata non sunt, amplè accipienda. Cum ergo, ut ponitur casus, ea dispensandi commissio nihil definiat quoad tempus, intra quod fieri debeat, & non ultra, est (ubi conceditur quoad personas determinatas, quoad has restrictè sumenda sit) quoad tempus tamen latè interpretanda sit, ut durare censeatur, donec cum poenitente dispenseatur.

Ex hoc inferitur cum Gobat *cit. n. 207.* potestatem commissam quoad imperpendendam Oratori dispensando absolutionem à censuris, & peccatis, in delegato tantum diu durare, quamdiu ex rationabili causa (præsertim consentanea præscriptis conditionibus) differatur petitio, & imperio dispensationis, sic, ut his consummatis non antè finiatur; tum quia rescriptum, ut diximus, nullum terminum definit; tum quia id finis per commissionem intentus exigit.

Dices: quando Confessor petit facultatem, aliquem è Regularibus absolvendi à peccato reservato, ipsi à Poenitente manifestato, facultas ei delegata non extendit se, nisi ad *illum casum*, quem confessor aperuit; non ad alios interim à tempore hujus manifestationis usque ad absolutionem commissos; ergo similiter in casu nostro. Antecedens admittit Card. de Lugo *d. 20. de penit. n. 128.* Dicastillo *cit. n. 349.* quos citat, & sequitur Gobat *cit. n. 207.* qui pro consequenti assignat hanc differentiam, quòd eo casu concessio non feratur in aliud, quam in id, quod à Confessario ex modo, quo petit, intenditur; ex modo autem petendi in hoc casu (ubi facultas absolvendi habet rationem finis intenti à Confessore) apparet non intendi aliud, quam facultatem absolvendi, à casu sibi manifestato: in consequenti autem cum facultas absolvendi non habet rationem finis, sed medij, ut, dispensatione facta, matrimonium dignè, vel in eam, vel malè initum revalidetur, facultas absolvendi mensuranda venit secundum rationem finis, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 27. à 6.

Ceterum quidquid sit de antecedentibus (cum poenitentes non semper delictum prius

prius aperiant in specie, sed solum in genere, quod indigeant alicui potestate, pro qua imperanda rogant Confessarium; & ipsi etiam confessarii quandoque intentionem suam, non restringant, nisi, ut in confessione, quam apud ipsos deponere intendit talis penitens, ejus anima per absolutionem, secundum indigentiam, succurrant; ab eo tamen nulla sit paritas ad rescriptum Penitentiarie; cum in hoc clare appareat, facultatem absolventi non limitari, sed concedi (utpote medium) secundum indigentiam intenti finis, de quo supra. Ea autem, que sunt ad finem, & rationem accipiunt a fine, ut recte dicit Doctor Angelicus sup cit.

§. VIII.

De clausula: in foro conscientie tantum.

150. Duplicem sensum habere potest hæc clausula; primus est, quod confessarius dispensationem facere debeat in foro penitentiarie, seu intra tempus confessionis Sacramentalis; & hunc sensum, *si hujus clausula*, in Rescripto S. Penitentiarie non intendi, constat ex dictis *an. 2336*. alter, quod ea dispensatio, & proliis legitimatio, dispensatio, & legitimitas quidem proficit in foro conscientie, & quoad Deum; non autem, in foro externo, seu judicario; & hunc illius clausule sensum esse tenet Sanchez *l. 8. d. 34. an. 43*. de Justis *l. 1. c. 8. n. 196*. & alij.

Et primo, quantum atinet ad dispensationem datam pro foro conscientie tantum, Not. 1. si dispensati taliter, in foro judicario (per legitimam irritantis impedimenti denuntiationem de nullitate sui matrimonij aut jam contracti convenirentur, aut a contrahendo interdicerentur, ipsi dispensationem pro foro conscientie tantum indultam, in altero foro nihil profuturam, donec de dispensatione per alia instrumenta pro foro externo legitime doceant.

251. Dixi, per legitimam impedimenti denuntiationem, quæ nimirum impedimentum desinat esse occultum juxta *n. 2341*. Nam licet, quamdiu manet occultum, imò & tunc, cum sequenti tempore fit publicum, maneat verè dispensati; foro tamen externo, ubi publicum fuerit, per hoc non præjudicatur in ordine ad ea, quæ potest in casu impedimentorum, quamdiu

non obtinent etiam pro hoc foro dispensationem; hoc enim sonat ea clausula *in foro conscientie tantum*, ut dictum est, quia per ordinem ad hoc forum res perinde se habent, ac si adhuc forent jure inhabiles; juxta *n. 2363*. & seq.

Sed quæres, an, si Ordinarius, vel Parochus, scit impedimentum, & dispensationem pro foro conscientie tantum indultam, possit tales vel admittere ad contrahendum, vel in jam contracto permittere? Videtur negativè respondendum ex eo, quia Ordinarius est Judex causarum matrimonialium; consequenter, si contrahere volentes, vel qui jam contraxerunt, in foro externo reperiantur impediti, illis contrahendi licentiam, istis cohabitandi negare debet; & Parochus (qui est Ordinarij Minister) se Ordinario conformare, impedimentum illorum denuntiando, juxta *c. fin. de clandest. despons.* ubi dicitur, *Presbyteros invigilare debere, utrum ali-quod impedimentum obstet*, utique ad finem vel interdicendi matrimonij contractum, vel cum impedimento contracti continuationem.

Probabilis tamen est, in dato casu posse 2363, dissimulare, & permittere, ut contrahant, vel in jam contracto permaneant; *si illis impedimentum* (quod credebatur, vel in re prius erat occultum) *juridicè non denuntietur*. Cujus ratio est, quia licet clausula dicat, eam dispensationem non prodesse pro foro externo; & ideo literæ dispensationis laniari debeant, ut dicemus; ideo solum fit, ne dispensatio facta probari possit, & effectum operetur pro foro externo; tamen non facit, quod Ordinarius non possit ratum habere, quod supposita dispensatione factum est, si revera sciat eam dispensationem rite factam. Nam *ubi constat rei veritas, nec proceditur ex falsa presumptione, idem in utroque foro censendum est* juxta Sanchez *l. 1. d. 5. n. 02*. & *l. 3. d. 15. n. 13*. Et ideo Henriquez *l. 14. de irregular. c. ult. n. 1. in comment. lit.* E, rectè docet, non esse molestandum in foro externo, qui dispensatur per Breve S. Penitentiarie in occulto matrimonij impedimento.

Dixi: *si illis non denuntietur juridicè*. Nam, in casu opposito, non possent dissimulare, sed Parochus deberet referre ad Episcopum, hic autem matrimonium

monium contrahendum prohibere, vel jam contractum quoad thorum interdiceret, dum in foro externo probent, se dispensatos, & pro illo etiam impetrent dispensationem. Nam tali denuntiatione recurritur ad iustitiam Iudicis, *fori externi*, quam negare non potest iudicè denuntiantium impedimentum; consequenter ad causæ denuntiatae cognitionem tenentur procedere, & causâ pendente contractum inhibere; vel si jam factus est, suspendere ejus usum, dum causâ terminetur; ita Sanchez *cit. D. 15. n. 14.*

2364. Quoad legitimatorem proles, factam pro foro conscientie tantum, similiter plura dubitari possunt. Antequam ea proponam, not. filios natos ex matrimonio bonâ fide saltem unius è parentibus inito, esse verè legitimos, *relatè ad utrumque parentem*; licet is, qui malâ fide contraxit, ex hoc non gaudeat jure *legitimi parentis*; nam favor iste conceditur à jure solum liberis, & parenti, qui fuit *in bona fide*, ut diximus supra; de quo etiam Sanchez *cit. n. 46.* Nec obstat, si dicas, sic fore *filium legitimum ex parente non legitimo*; solum enim sequitur, quod *jus concedens favorem legitimitatis filio respectu parentis* [quia ille innocens est] *non tribuat eundem favorem parenti respectu filij*, quia ille reus est, ob matrimonium *malâ fide* contractum, quibus positus:

2365. Ad quaestionem, quid dicendum, quando dispensatur cum aliquibus ad inendum matrimonium, simul *legitimando prolem ex eo suscipiendam*? sed *pro foro conscientie tantum*? R. talem fore, ac esse verè legitimam, & quoad spiritualia, & quoad temporalia, *in solo tamen conscientie foro*. Nam in eo tantum foro proles ex matrimonio legitimo suscepta legitimos natales habet, in quo illud matrimonium legitimum est; at in dato casu est legitimum tantum in foro conscientie (dispensatio enim limitatur ad hoc forum tantum) ut ponit casus: ergo.

Hoc tamen intelligendum venit solum pro casu, quo *uterque parens conscius fuit impedimenti*, cum qua virtute talis dispensationis matrimonium contractum est. Nam proles foret legitima in utroque foro, si cum tali impedimento (seclusâ dispensatione) contraxissent, vel utroque, vel saltem uno bonâ fide creden-

te, nullum subesse impedimentum, ut dictum est supra: ergo etiam in casu, quo saltem unius bonâ fide matrimonium contractum est cum impedimento virtute dispensationis. Nam et si hac non operetur, etiam in hoc casu, proles legitimitatem *pro foro externo*, ut diximus; tamen non impedit legitimitatem pro hoc foro illi *legaliter indultam* ex matrimonio contracto propter bonam fidem, saltem unius.

Similiter, si à Pœnitentiaria dispensatur ad inendum matrimonium, *legitimando prolem jam prius susceptam*, legitimatio locum habet pro foro tantum conscientie, secundum dicta n. 2364. Nam in hoc casu ponitur proles nata extra omne matrimonium à parentibus contractum, consequenter ei prodesse non potest limitatio à nobis posita in n. 2365.

Si autem proles nata sit inito prius matrimonio, saltem bonâ unius fide, dispensatio S. Pœnitentiaria superveniens, ut matrimonium revalidetur, dispensatio simul cum prole sic suscepta pro foro conscientie tantum, legitima erit *pro utroque foro*, hunc effectum operante non dispensatione factâ (cum sit pro foro conscientie tantum) sed aliâ dispositione legali, propter bonam fidem saltem unius è parentibus, ut dictum est tit. 17. n. 1359.

Denique in casu, quo matrimonio *validè* inito, dispensatur in foro conscientie, ut *validè* ineamur, legitimando prolem antè susceptam, distinguendum est. Nam si loquamur de prole suscepta, antequam parentes ejus etiam solo facto contraxerunt; responsio constat ex n. 2364. Item de susceptâ ex matrimonio contracto solo facto, proles erit legitima in utroque foro, si saltem unus parentum contraxit bonâ fide, ut dictum est n. 2365. Si autè malâ utriusque, legitima erit pro solo foro conscientie. Nam in hoc casu legitimitatem habet à sola dispensatione, quæ cum limitata sit ad forum conscientie tantum, limitatum producet effectum nempe legitimatorem pro foro conscientie tantum? Quid porrò importet clausula (*pro foro conscientie tantum*) in superioribus expositum est; & quia forum conscientie, ac forum pœnitentie, secundum diversos sensus quandoque

mittur, ut diximus à n. 1464. inde ulterior, resolutio capienda est.

§. IX.

De clausula: *presentibus laniatis.*

Sub finem rescripti, quod dat S. Pœnitentiaria, additur hæc clausula: *nullis super his testibus adhibitis, aut literis datis, seu processibus confectis, sed presentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis late sententia laniare tenearis, ita, ut nullum earum exemplum extet, neque eas latiori restituas: quod si ei restitueris, nihil ei presentes literæ suffragentur.*

Circa hanc clausulam, quæ plura complectitur. Not. 1. finem horum verborum, dicitur intentum à S. Pœnitentiaria, hunc esse, *ne hæc absolutio, & dispensatio, Latori in foro judicario ullatenus prodesse possint*; ut, si forte innotescat impedimentum, & Judex Ecclesiasticus, vel secularis, contra hos conjuges (absolutos, & dispensatos pro foro conscientie tantum) tanquam contra incestuosos, aut illegitimè conjugatos, ipsam prolem tanquam spuriam, procedere velit, frustra omnino ejusmodi processui opponant factam secum dispensationem. Nam hoc sonat *ly pro foro judicario nullatenus, vel nihil suffragentur.*

Ex hoc iterum colliges, gratias & facultates concessas *pro foro conscientie*, seu *interno*, non eo ipso ceteri concessas determinatè, ac restrictè *pro foro penitentie*, seu *Sacramentali*: nam *forum internum*, seu *conscientie* est quid superius ad *forum penitentie*; & potest esse vel *Sacramentale*, vel non *Sacramentale*, prout scilicet opponitur soli foro externo, & *judiciali*. Forum enim neutrius generis, ut rectè notat Pereyra in *Elucidar. n. 1215*, ac etiam forus generis masculini dicitur ab eo, quod controversiæ, & res venales illuc ferantur.

Forum in genere neutro significat territorium, de quo in *L. Pupillus. §. territorium. ff. de verb. sign. Forus in genere masculino* accipitur pro loco judicij, scilicet, ubi jus redditur à Judice *c. forus de verb. sign.* Juxta Hostiens. in Rubric. de foro compet. sumitur pro *judicio, jurisdictione, & potestate*. Unde idem est dicere *de foro competenti*, ac *de jurisdictione*, seu *judicio competenti*. Et dicere:

hec persona pertinet ad forum Ecclesiasticum, vel seculare; idem est ac dicere *ad jurisdictionem spiritualem vel temporalem*. Hinc casus *mixti fori* ita appellantur, quia ad utramque pertinent potestatem. Et ideo *forum* dividitur. i. in *Ecclesiasticum*, seu *seculare*; quia duplex tantum est potestas publica, qua genus humanum regitur, spiritualis, & temporalis, ut habetur in *c. Solite, de Majorit. & Obed.* Deinde juxta P. Suarez de *Legib. l. 3. cap. 21. num. 2.* dividitur in *forum externum*, & *internum*. *Forum externum*, quod alio nomine appellatur *forum fori*, est *judicium*, in quo tractantur causæ in ordine ad *externam Reipublicæ*, sive *Ecclesiasticæ*, sive *Laicæ*, administrationem.

Forum internum, quod alio nomine vocatur *forum poli* à S. Augustino *c. ult. 17. q. 4.* seu *forum conscientie*, est, quod intus in mente hominis, ubi conscientia residet, exercetur. Et ex doctrina Suarj de *legib. l. 8. c. 6. n. 16.* & *Parlad. disp. 12. §. 2.* (ubi clandestinè de discrimine inter *forum fori*, & *forum poli*) *forum internum* duplex est, alterum dicitur *forum penitentie*: in quo per *Sacramentum penitentie* tollitur vinculum peccati, absolute *Sacramentali*: alterum *non penitentie*, in quo extra illud *Sacramentum* tollitur aliquod vinculum morale v.g. *cenfura* per *absolutionem*. Ex quo clarè sequitur, cum exprimitur *forum internum*, seu *conscientie*; non eo ipso significari determinatè *forum Sacramentale*.

Not. 2. per ea verba: *nullis super his testibus adhibitis*, non tantum intelligi, quod non debeant adhiberi testes de dispensatione facta, sed positivè prohiberi. Nam sic possent dispensati in foro externo, se dispensatos esse, Testium depositione probare; quod omnino cautum vult S. Pœnitentiaria. Idem omnino intendunt ea verba: *nullis literis datis*, seu *processibus confectis*; ne Lator ullum habeat instrumentum, quo in foro externo se tueri posset, titulo dispensationis, quam factum illud tribunal in foro externo nulli subsidio esse posse intendit. Et ideo etiam mandat, ut *delegatus literas commissio- nis laniet*, hoc est, *sic destruat, ut nulli omnino usui esse possint in foro externo.*

Quare

Quare satisfaceret huic gravi præcepto (cum sit sub excommunicatione lata sententiæ) literas comburendo, per medium vel in plures partes lacerando, lituras inducendo non rasibiles, sigillum tollendo, & annihilando &c. Nam verbum *laniatis* non *grammaticaliter*, sed legaliter accipiendum est, nimirum juxta intentionem legislatoris; cum autem ei plene satisfiat, quocumque modo literæ corumpantur, ut in nullo foro sic corruptæ prodesse possint, non erit determinatè necessaria *laniatio*, seu *laceratio*: sed sufficiet quilibet modus corruptionis, quo inutilis reddantur, ut notat Filiucius *tr. 10. p. 2. c. 10.* quibus positus:

2373. Quæres. 1. an literæ à commissario *statim* laniandæ sint. *re.* antequam ea, quæ in rescripto continentur, plenè executus sit, non teneri. Nam obligatio laniandi literas delegato imposita importat terminum seu tempus, *satisfactio Oratore*, ut liquet ex fine rescripti.

2374. Quæres. 2. an, si delegatus vel testes adhibuit, vel literas factæ dispensationis dedit earum Latori, graviter peccaverit? & tam absolutio, quam dispensatio irrita sit? Ad 1. *re.* affirmative. Cum eos actus Penitentiaria expressè prohibeat, sub pœna excommunicationis latae sententiæ, ut constat ex n. 2368.

2375. Ad 2. videtur affirmandum, ex communi regula, quòd ablativus absolutus importet conditionem: at hic istud contingit, ut patet ex n. cit. ibi: *nullis testibus adhibitis, aut literis datis, seu processibus confectis: sed presentibus laniatis.* Deinde in fine, ubi prohibetur ulterius, *ne latori literæ restituantur*, simul additur: *quòd si ei restitueris: nihil ei presentes literæ suffragentur*, nimirum in foro etiam interno. Tum quia *pro externo* aliunde prodesse non possunt, ut ex ipsismet constat; tum quia hæc clausula: *nihil ei suffragentur*, ponitur in fine; consequenter afficit omnia priora; inter priora autem præcipuum est, quòd eum absolutio & dispensatio juvent *pro foro interno*; ergo.

2376. Nihilominus dicendum, absolutionem, ac dispensationem *pro foro interno* non fore irritam, licet delegatus gravem illam prohibitionem violet, admittendo testes, vel reddendo ei literas &c. Colligitur ex fine illius præcepti, quòd eò tendit, ne La-

tor ex literis S. Penitentiariæ, ac indulta dispensatione, in foro judicario contra processum Judicis se tueri, ac defendere possit, si contra eum, tanquam incestuosum, vel nulliter conjugatum, Judex procedat: ita Sanchez l. 8. D. 34. n. 42.

Ad rat. in contrar. *re.* per ablativum absolutum non importari conditionem, quando conjungitur cum dictione *ita*, sed solum quandam modum cum certis qualitatibus servandum, *ad licitè operandum*, quo ex præcedentibus infertur, quid dispositum sit, non tantum quoad actum excutendum, sed etiam quoad cavendum, ac contra disponentis intentionem plusquam intenderit, inde usurpetur, quam in dispositione concessum sit; ut notat Barboza in *dictionibus V Ita n. 6.* Et ita contingit in præsentibus, ut patet ex ipsismet rescripti verbis ibi: *presentibus laniatis, ita ut nullarum exemplar extet. &c.*

Ad alterum in n. 2375. nego, per eam clausulam intendi hunc sensum, ut presentes literæ nihil ei suffragentur in foro interno. Nam, etsi clausula in fine posita referatur ad præcedentia, & *quidem omnia*, intelligi tamen debet, ea, quæ sunt *ad finem dispositionis sic clausula intantum*; non ad alia: at dispositio, *ne literas Latori delegatus restituat, sed laniat, ne ullum exemplum extet*, clausula hæc terminis: *si restitueris, nihil ei suffragentur*, intendit solum, ne Lator in foro externo ex illis literis ullam sibi defensionem sumere possit.

Hujus ulterior ratio sumitur ex ipso verbis: *nihil ei suffragentur*. Nam, ut rectè notat Sanchez l. 8. de matr. D. 29. n. 11. quando dicitur literas v. g. nondum expeditas (vel non laniatas) *non suffragari*, non est idem, ac gratiam in illis contentam non valere; quia verbum *suffragari* respectu forum contentiosum, & propriè significat aliquid ad controversiam pertinens, ut notant communiter Doctores *ad Rubricam C. de suffrag.* Et ideo etiam, quando dicitur, *ut non suffragentur in iudicio, vel extra*, non est sensus, quòd non valeant, sed solum, quòd non profint, non modo in iudicio, sed etiam, si extra illud aliquis opponat; ita Sanchez cit.

Illam porrò verba: *laniare tenentis ita, ut nullum earum exemplar extet*, accipienda sunt de exemplari authentico. *et enim*

enim tale non fit, prodesse nequit in foro externo, quod unice cautum intendit præceptum sub excommunicatione laticum, de literis laniandis. Ex quo fit, si delegatus rescriptum illud sibi descriptum reservaret ad finem aliquem honestum v. g. ad ejus clausulas exacte omnes suo studio examinandas, nihil acturum contra eam prohibitionem originali destructo.

In idem tendunt ea verba: *neque e. is Latori restituas*; intelligitur enim de literis retinentibus formam integram, ac authenticam. Quare, si eas dilaceratas, vel amoto sigillo, vel lituris illitas, maxime in partibus substantialibus, traderet Latori, nihil contra dictam prohibitionem ageret; quia sic ei nulli usui esse possent in externo foro.

Quæres. 3. an si delegatus Latori restitueret literas S. Penitentiariæ integras, ac illas quoad formam authenticam, præter peccatum grave, de quo id diximus, etiam incurreret excommunicationem latae sententiæ, de qua in rescripto, ut constat ex verbis ejus? Et fortè dici posset, quod non; quia textus expressè loquitur de laniatione literarum, ibi: *quas sub pena excommunicationis laniare tenearis*; & primò post subjungit prohibitionem, *ne Latori restituat*, & quidem sub pena: *ne illi suffragentur*; cum ergo dispositio penalis extendi non debeat, nisi cogar ratio; dicendum videtur eam penam dictæ excommunicationis ex hoc facto, licet graviter peccaminoso, non incurrere.

Verùm rectius affirmatur, spectato fine, quem Legislator intendit hac dispositione penali, qui est, *ne Lator in foro judiciali rescriptum authenticum producere possit, aut per exemplar earum aliquod authenticum se tueri contra forum conscientiasum*; at hoc non caveretur, si ei restituerentur literæ, aut testes admitterentur, aut aliud earum exemplar traderetur, cum attestazione, quod omnino par sit originali; ergo. Et ideo ad incurrendam dictam excommunicationem sufficit, violare prohibitionem quocunque actu, quo cluderetur finis à S. Penitentiaria intentus; cum, ad hunc finem obtinendum certius, tam gravis pena Apponatur.

Tom. IV.

Ad rat. in contrarium. R. non debere attendi verborum ordinem, sed finem intentum à disponente per appositam transgressoribus penam; at finis intentus, ut præmissum est, vult caveri omnes eas actiones, quibus literas S. Penitentiariæ, Lator dispensatus, obtineat, ut ijs uti possit in foro externo; quod utique fieri posset, si ei integræ restituerentur. ergo.

Ad id, quod dicitur, *dispositionem penalem non debere extendi ad casum non expressum in ea*, omnino concedo, quando casus, vel actio, ad quam porrigitur, non est ex ijs, sine quibus nequit stare finis per dispositionem penalem intentus; at in nostro casu, restituendo Latori literas integras non staret finis per dispositionem penalem intentus, ut jam ostensum est; ergo ad hunc casum extendi debet; vel rectius, ergo casus iste est sub penali dispositione comprehensus. Finis enim efficaciter intentus necessitat ad media unice necessaria.

Neque propterea inutilis est clausula, quod ei nihil suffragentur. Esto enim ex ipsis verbis, *pro foro conscientia tantum*, satis innuatur, non prodesse in foro externo; quia tamen Advocati, ut solent, pro suis clientibus, quidquid possunt, excogitant, & modò veri speciem habeat, amplificatis juribus cumulant, & produunt: si haberent illud rescriptum in forma authentica, facile clientem suum, præsertim apud Judices non peritos, etiam in eo foro tuerentur contra intentionem S. Penitentiariæ, quæ propterea expressis omnino verbis declarare voluit, nihil ei debere prodesse, licet in foro judiciali, etiam in authentica forma, producerentur, & advocatus suaderet (*Cum causa matrimoniales sint fori solum Ecclesiastici, & per authenticas Ecclesiæ literas constet, rite dispensatos*) nihil eis ab externo foro debere opponi.

§. ULTIMUS.

Proponuntur summam clausula in literis S. Penitentiariæ pro foro conscientia dispensantis?

Cum ex dictis constet rescripta Sancti Penitentiariæ nunc in multis differre ab

Dddd

re ab

re ab ijs, quibus olim utebatur, illud paucis exponendum suscipimus, quod ex recentioribus esse testatur, & refert Gobat in *Tract. Theol. juridico. cap. 37. sect. 5. subsect. 1. num. 141.* In eo primum ponitur nomen summi Pœnitentiarij, cujus autoritate, à Summo Pontifice delegatâ, ejusmodi commissiones dispensandi in casibus matrimonialibus emanant.

Expresso igitur summi Pœnitentiarij nomine, subjungitur: *Discreto viro Confessori, quæ verba exposui n. 2307. & seqq.* additur deinde; *Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctõri, ex approbatis ab Ordinario, per Latoris presentium, ad infra scripta, specialiter, eligendo salutè in Domino.* Unde colliges, *Latori* (seu supplicanti S. Pœnitentiariæ pro gratia dispensationis) ab eadem concedi facultatem, sibi eligendi confessarium aliquem, quem voluerit, à quo gratias in literis descriptas tanquam delegato illius S. Tribunalis accipiat, modo habeat illas qualitates ibidem expressas. Qualitates porro, quas confessarius (validè à Latore eligendus) de necessitate habere debet, sunt. 1. quòd sit ex approbatis ab Ordinario, quorum verborum expositionem dedi à n. 2319. Deinde, quòd sit *Doctõr Theol. vel juris Canonici* non solo exercitio, sed dignitate secundum verborum expositionem à num. 2307. aut saltem ad hoc privilegio speciali munitus juxta n. 2313.

2383. Sub hæc rescriptum narrat Oratoris factum, & inde incursum impedimentum (pro quo dispensari cupit) his verbis: *Ex parte Latoris presentium, nobis oblata petitio continebat, quòd ipse aliàs matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat (intellige copulâ consummatâ; nam aliàs non contraxisset affinitatem) publicè in facie Ecclesiæ contraxit, & successerit consummavit, utique malè fide, ut colligitur ex postulata super his absolutione, & pœnitentijs desuper imponendis.* Hæc verba ostendunt impedimentum, cujus dispensatio prebatur, fuisse affinitatis in primo gradu lineæ collateralis æqualis, ex copula cum sorore uxoris, quam post contractam affinitatem duxit. 2. petitionem fuisse pro absolutione à dictis excessibus, & pro matrimonio (nulliter con-

tracto) revalidando, obtentâ impedimenti dispensatione.

Subditur: *Cùm autem, sicuti eadem petitio subjungebat, Lator prædictus, ob impedimentum ex præmissis processum, in dicto matrimonio remanere nequeat absque Sedis Apostolicæ dispensatione: ad vitanda scandala, quæ (si divortium fieret inter eos) verosimiliter oriri possent; ac, pro suæ conscientie quiete, cupit à præmissis (quæ sunt occulta) & de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi, super hoc, opportuno rædicio providere dignaremur.*

Hæc verba continent. 1. causas S. Pœnitentiariæ ab Oratore propositas. 1. ad impetrandam absolutionem ab eo delicto, seu peccato illicitæ copulæ. 2. ad impetrandam dispensationem in foro conscientie pro matrimonio contracto cum impedimento affinitatis illegitimæ in primo gradu lineæ lateralis æqualis; quantum prima fuit, quòd si matrimonium illud, negatâ dispensatione, deberet separari, verosimiliter scandala essent oritura; vel oriri possent, ut ibi dicitur; secunda quies conscientie Oratoris de peccato, unde nata est affinitas illegitima, plurimum dolentis. 3. quòd hoc impedimentum esset occultum.

Ex hoc colliges confessionem Oratoris (à S. Pœnitentiaria præscriptam, ut patet in seq.) delegato faciendam, hanc (audita prius ejus confessione sacramentali) ex eo esse, quia super illis excessibus, de quibus in prædictis, non erat absolutus, sed absolvi petebat; quo confirmari possunt ea, quæ diximus in superioribus, non improbabiler dici, non requiri confessionem sacramentalem, si super dictis excessibus, censuris, & pœnitentijs jam absolutus esset ante.

Porro ad petitionem, dictis causis subnixam, emanavit à S. Pœnitentiaria sequens rescriptum. *Nos itaque, qui Pœnitentiaria Domini P. P. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, autoritate Apostolicâ, specialiter nobis concessâ, discretioni tuæ committimus, &c.*

Ex his verbis colliges. 1. prædictas causas, S. Pœnitentiariæ vitas esse, sufficientes, & receptas, ad impetrandam; pet-

delegatum, non tantum absolutionem ab eo peccato fornicationis, matrimonij stante dicto impedimento contracti, & consummati; sed etiam ipsam dispensationem sub terminis, quos in seq. exponemus, ut patet ex illis verbis hujusmodi *supplicationibus inclinari committimus*. Unde deducitur, in hoc Tribunali sacro, ubi dispensationes committuntur pro solo foro interno, sufficere causas minus graves, ac exigantur pro foro externo, ubi impedimentum publicum est.

237. Colliges 2. Summum Penitentiarium in tali casu agere vices Summi Pontificis; ac ea, quae commissario in referipto exequenda committit, committere auctoritate Papae; eademque munus procedere commissarium aded, ut in hoc nulli alteri subicit, ne quidem Ordinario suo, ut diximus in prioribus: constat ex illis verbis: *Auctoritate Apostolica nobis specialiter concessa committimus discretioni tuae*; quid autem importent haec postrema verba, exposuimus supra.

238. Sub haec verba: *discretioni tuae committimus*, sequitur mandatum commissionis, & modus à delegato in executione mandati observandus, sequentibus verbis: *quatenus, si est ita, dictum Latorem, audità prius ejus Sacramentali confessione, ac sublatà occasione, si qua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi, à quibusvis sententiis, censuris, & penis Ecclesiasticis (quas propter praemissa quomodolibet incurrit) incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiae consueta*.

239. In hoc rescripti §. ut patet ex praemissis verbis, continetur prima pars mandati de impedienda oratori absolutione tum à sententiis, censuris, & penis Ecclesiasticis, tum ab incestu, & alijs excessibus ejusmodi, quatenus, *si ita est*. Haec clausula in praesenti videtur idem sonare, ac *in quantum ita est*, absolvas. Nam ista clausula, sub his terminis, videtur tacite inesse dispositioni praesenti, ut in simili diximus de hac: *si preces veritate nitantur*; unde non facit commissionem conditionatam; nec suspendit jurisdictionem usque ad ejus verificationem, ut diximus. ipsum tamen commissarium cohibet, ne procedat ad absolutionis, vel dispensationis exercitium;

Tom. II.

donec ea, quae debent, verificentur; ad quod tamen sufficit cognitio extrajudicialis, ut diximus supra. sic Barboza *claus. 154. d. n. 8.*

Aliud tamen dicendum foret, si textus 2390. haberet, *quatenus si ita esse compereris*, ut diximus. Nam hoc suspenderet jurisdictionem juxta dicta; sic enim aliter exprimeretur; quia tunc ly, *si ita est*, non exprimitur, prout tacite inest, sed aliter, prout Barboza *cit. n. 11.* refert decisum à Rota; *decis. 155. n. 1. p. 1. in Posthum. Farinac.* & ostendimus jam superius. Et ideo etiam rectè notat Vincentius de Justis *l. 1. c. 8. n. 127.* dictam clausulam sic propositam (*quatenus, si ita esse, per diligentem oratoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi praesita, inveneris*) in prima parte (quoad verificationem praecè) importare formam; in secunda verò (quoad consilia & monita) solam instructionem confessarij. Intellectum autem, ac sensum eorum verborum: *audità prius ejus sacramentali confessione*, dedimus jam superius.

Per illos terminos: *sublatà occasione, si 2391. qua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi*, intelligitur *ocasio proxima*, qualis est, si soror uxoris simul in eadem domo manet cum haecenus putativis conjugibus, & vir etiam durante hoc matrimonio non semel cum ea lapsus esset. Si autem sit alibi, vel etiam in eadem quidem domo, sed citra morale periculum recidivae, non dicitur, *adhuc extare occasio nimirum proxima cum ea peccandi*; ita Card. de Lugo *D. 14. de Penit. sect. 10. Dicastillo tom. 2. de Sacrament. D. 6. d. 19.*

Probabilius autem est, hanc occasionis adhuc extantis remotionem fieri debere ante absolutionem, ne detur indisposito, seu remanenti in occasione proxima peccandi. An autem praerequiratur de necessitate sic, ut alias non valeat dispensatio, dubitari potest? Affirmativam tenet Gobat *cit. c. 37. n. 190.* & probat à simili de clausula, *satisfactà parte*, quae apponi solet in jubileis. Sed argumentum à simili, nisi fundetur in medio communi utrique & univ ersaliter intento à Legislatore parum probat; *ex lib. 1. tit. 2. de Constitut. & diximus supra à n. 1598.*

Dddd 2

Videtur

2392. Videtur tamen in eo fundari posse, quòd, sicut parti læsæ non satisfaciens, cum potest, non est rite dispositus ad absolutionem; & accipiendam jubilæi indulgentiam; sic occasionem peccandi proximam non deserens, cum potest, non sit rite dispositus ad recipiendam absolutionem; & ineundum, vel revalidandum dignè matrimonium, consequenter sicut ibi *satisfactio-parris*, ita hic *remotio occasionis*, de necessitate requiratur.

Cujus ulterior ratio est ex Sanchez *cit. l. 8. d. 34. n. 27.* ubi docet, non omnia in rescripto posita importare formam, seu conditionem, sine quâ non, sed ea tantum, quæ continent quid substantiale, & magni momenti, cujus ommissio grave præjudiciû pareret fini per rescriptum intento: & in nostro casu remotio proximæ occasionis peccandi, cum potest, est res magni momenti ad matrimonium dignè vel ineundum, vel revalidandum; ergo.

Hinc quando in dispensatione, *cum illegitimo*, addi consuevit hæc clausula: *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*, juxta Sanchez *cit. n. 27.* (etsi ea imitetur formam conditionis) conditio tamen non est, sed mera instructio; cujus defectus non vitiet dispensationem; quia non continet aliquid substantiale, aut magni momenti ad finem tali rescripto intentum; sed potius præludium aliquod, ac animi præparationem; ita etiam Pyrrhus Corrad. sæpe *cit. l. 3. c. 1. n. 19.* quia aliàs innumeræ dispensationes irritæ, ac nullæ forent.

2393. Nec obstat, quòd in contrahente, vel revalidante matrimonium status peccati non inducat indignitatem, vel inhabilitatem, cum quâ stare non possit valor matrimonij; sicut inducit in volente lucrati indulgentias plenarias. Nam, etsi hoc verum sit; ratio tamen assumpta adhuc stat. Ideo enim non satisfaciens parti, est inhabilis ad recipiendum jubilæum, quia caret qualitate, quam concedens jubilæum exigit, in illud lucraturus; sed etiam non dimitrens occasionem peccandi proximam, caret qualitate, quam concedens dispensationem, exigit in recepturo gratiam, nimirum ut *sacramentaliter prius sit absolutus ab illis excessibus, & non retineat occasionem peccati proximam, cum expedire se potest ab illa*; ergo.

Et confirmatur, quia si dicatur: *absolutus, & dispensatus, postquam omnem residuum conversationis occasionem abstulerit*, Confessarius nec debet, nec poterit ad absolutionem, & dispensationem procedere, non ablatâ prius eâ occasione, ut docet de Justis *cit. l. 1. c. 8. n. 202.* sed dicere *sublatâ occasione*, idem est, ac *postquam sublata fuerit*, quod satis aperte importat conditionem propriè dictam, etiam a delegato implendam; ergo.

Sequitur: *a quibusvis sententijs, censuris, & penis Ecclesiasticis absolutus*. Quid importent, & qualiter intelligenda veniant hæc verba, non obstantibus terminis limitantibus, qui sequuntur, *hæc quas propter præmissa quomodolibet incurrit*, latè dictum est superius. Not. tamen per eum terminum *a quibusvis*, comprehendendi quamlibet sententiam, censuram, vel penam Ecclesiasticam, propter prædicta incurram quomodolibet; nimirum five incurram dispositione legis, five sententiâ hominis. Nam *ly quomodolibet* comprehendit omnem modum incursum censurarum, five a jure, etiam specialibus, five ab homine latorum, nisi in casu particulari sit exceptio, ut notat Gonzalez ad 8. Reg. Cancell. Gloss. 29. & alij, quos citat & sequitur de Justis *cit. n. 203.*

Eadem commissio absolventi non est tantum a quibusvis sententijs, & penis Ecclesiasticis propter præmissa incursum, sed etiam *ab incestu, & excessibus hujusmodi*. Ubi not. copulam habitam esse *forore uxoris*, antequam hæc ab ipso carnaliter fuit cognita, non fuisse propriè incestuosam, ex dictis; quia foror dicitur mulieris *tunc*, quando eam carnaliter cognovit Orator, nec fuit hujus continentia, nec affinis, ponitur enim matrimonium inter Oratorem, & dictam mulierem primò initum factò, post habitam copulam cum ejus forore; si autem ponatur hæc mulierem jam fuisse sponfam ejus futuro; copula cum forore sponse fuit quidem incestus improprie, ut diximus *ad n. 1143.* sed tunc nullum præstat impedimentum, solum impediens matrimonium secundum dicta tit. 13. Unde censendus est textus loqui *de incestu*, quem commisit consummando matrimonium facti; vel post matrimonium facti consummatum, etiam de novo cum uxoris forore, quod

quod etiam significari videtur illis verbis: *& excessibus huiusmodi*. Qualiter autem intelligenda veniat ea clausula: *hac vice absolvas*, expositum est *in n. 2358*. & quod additur: *absolvas in forma Ecclesie confueta*, nihil denotat peculiare; sed solum significat, eam absolutionem esse tribuendam *in illa forma*, qua Ecclesia in absolutione, sive a censuris, sive a peccatis, uti solet. Et ideo nulla peculiaris forma praescribitur, ut docet Bonacina *d. 1. de legib. q. 2. p. 2. n. 19*.

2396. Not. autem, quod forma Ecclesiae confueta *pro censurarum absolutione*, non necessario importet formam *Sacramentalis*, seu absolutionem in actu Sacramentalis confessionis, ut recte notat Sanchez *cit. l. 8. d. 34. n. 29*. ubi id probat pluribus exemplis. Nam Iudex Ecclesiasticus non Sacerdos potest absolvere ab excommunicatione in foro conscientiae, cum tamen non possit audire confessiones; ita Navarr. *summa c. 27. n. 41. D. Antonin. 3. p. in. 24. c. 77*. Deinde Trident. *sess. 24. de reform. c. 6*. Episcopis concedit facultatem in foro conscientiae absolventi a quibuscunque casibus occultis, & tamen praxis habet, ut extra confessionem absolvant; ita Sanchez *cit.* & apud eund. Navarr. id eos posse affirmat.

2397. Post hac in eodem rescripto subjunguntur opera poenalia, in hoc casu, dispensando imponenda, ibi: *in junctis inde ei, pro tam enormis libidinis excessu, gravi poenitentia salvari, ac confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, ut minimam semel, aut quoties tibi videbitur; & alijs, quae de jure fuerint imponenda*.

Primum igitur est, *gravis poenitentia salutaris*, nimirum relate ad gravitatem culpe, & bonum animae poenitentis; a qua est absolvendus. Unde, si ab illis peccatis, & censuris, jam ante absolutus fuisset, nec Confessarius eam tunc imponere; nec poenitens acceptare teneretur. Cum enim imponenda dicatur ex suppositione absolutionis Sacramentalis ab illis delictis; haec autem suppositio impleri non possit, nisi poenitens ea confiteatur; confiteri autem iterum, postquam semel rite confessus, non amplius teneatur; recte sequitur in tali casu non esse obligationem

ejusmodi poenitentiam gravem vel imponendi, vel acceptandi.

Si autem nondum ea confessus, primo 2398. tunc delegato confiteretur, quaestio est. 1. An Confessor ex certis causis possit mittere poenitentiam? 2. An satisfaceret obligationi poenitentiae salutaris in hoc casu, imponendo quaedam alia opera, loco orationum, spiritualia v.g. *elemosynam, corporis afflictionem, aut jejunium*, &c. Ad 1. R. affirmative, quando concurrunt tunc illae circumstantiae, ac tituli, ex quibus etiam in alijs casibus licite imponi potest minor poenitentia pro peccatis, quibus (seclusis illis titulis) deberetur major. Tales tituli sunt, si eo die sint indulgentiae plenariae, si poenitens accedat valde contritus, si jam praestitit sponte gratia poenitentiae opera, aut deinceps assumpturus prudenter creditur, &c. Nam sic jam verificatur, quod gravis poenitentia salutaris imposita sit non minus hic, ac in alijs casibus.

Ad 2. respondet negative Lezana *tom. 2399. 3. V. Clausula. n. 50*. volens, nomine *poenitentiae salutaris* hic intelligi *orationes, susceptiones Sacramentorum*, & alia spiritualia opera; *non elemosynam, vel aliam corporalem afflictionem*, nisi ex adjunctis oppositum colligatur. Verum multo probabilius est, nomine poenitentiae hic venire etiam elemosynam, jejunia, flagellationem, & similia opera poenitentiae; cum & istis peccata redimi, hoc est, quoad reatum poenae, extingui possint; & frequenter in Sacramento poenitentiae, pro satisfactione imponantur. Et ita tenet de Justis *cit. l. 1. c. 8. num. 153*. Sanchez *cit. d. 34. n. 41*. & alij.

Secundum opus poenitentiae, Oratori imponendum in dato casu exprimitur *confessio sacramentalis quot mensibus, singulis scilicet mensibus ad minimum semel, aut quoties delegato videbitur*. Circa praescriptum hoc opus, plures moventur difficultates. Prima est, an confessor debeat ea imponere Oratori dispensando, ut ea peragat *in perpetuum*, vel an possit *solum ad tempus*? Ante resolutionem notandum, nos hic agere de operibus a delegato imponendis *pro poenitentia* ob delictum, propter quod incurrit impedimentum, in quo dispensatur. Aliud enim dicemus de

de operibus, in quâ sit commutatio voti, ut patebit in seqq. his positis.

Re. cum de Justis cit. l. 1. c. 8. num. 154. quando pœnitentia non præscribitur in mandato, ut sit perpetua, posse dari temporalem. Nam quando mandans intendit perpetuam, exprimit. Unde, nisi exprimat, cum sumus in pœnalibus, in dubio faciendâ est benignior interpretatio, per reg. Oria. 15. de Reg. Jur. in 6. & L. Cum quidam. 19. ff. de Liber. & posthum. sed in hoc rescripto, ubi fit mentio pœnalia operum imponendorum, non exprimitur, quod debeant esse perpetua; ut patet ex n. 2397. ergo.

2401. Contrarium tenet Gobat cit. c. 37. num. 213. dicens: quod hæc clausula (*singulis scilicet mensibus*) significet hic confessionem mensuram, quæ fieri debeat per totam vitam, cujus unica ratio videtur esse, quod propositio indefinita (qualis est: *singulis mensibus*) æquivalet universali, juxta Gloss. in c. Ut circa, de Elect. V. aliorum, & Bartol. L. omnes populi, de Just. & Jure.

Verum hæc ratio non probat; cum manifestum sit, ly *singulis mensibus* posse intelligi vel per totam vitam, vel per tempus definitum, ac determinatum v. g. *singulis mensibus per unum, aut plures annos vitæ*: debere autem accipi in secundo sensu, plures rationes suadent. Prima est ex num. 2400. quia contra disponentem faciendâ est interpretatio in non expressis, quæ exprimere poterat; & si voluisset, debebat: secunda quia pœna, indubio, mitius accipiendæ sunt, ut ibidem diximus.

2402. Tertia; quia in casu hujus rescripti, pœna (qualis est *in homine coniugato mensura confessio per totam vitam*) non est imponenda, nisi quæ, etiam extra illum casum, in alia ejus confessione, secundum modernum usum Ecclesiæ imponi solet (nam ex illa circumstantia accipiendâ dispensationis *in ratione culpe*, non evadit gravius) atqui talis pœnitentia injungi nunc non solet, si pœnitens ea delicta confiteretur alteri, non delegato ad dispensandum; ergo. Et ideo, licet ea propositio sit indefinita quoad menses, ut comprehendat *singulos illius temporis*, quo pœnitens debet; non tamen est indefinita quoad tempus, & annos, ut determinet omnes annos vitæ.

Secunda difficultas est, an in dato casu confessor delegatus possit confessionem mensuram, ut *minimum semel quovis mense*, in rescripto expressam, restringere, v. g. ad confessionem intra bimestre, vel trimestre, &c. Variæ sunt opiniones in hac questione, ut videri potest apud Gobat cit. n. 214. negantem; debere autem posse questionem generatim definitam, ubi Breve expressè dicit: *singulis mensibus ut minimum semel*.

Judico tamen, generatim hoc dici posse, id definiendum arbitrio delegati; mirum maturè perpensis circumstantiis culpæ, personæ, qualitatibus ejus, actibus, cum quo ejusmodi obligatio componi possit. Nam prudenter censori non potest, quod S. Pœnitentiaria, impertiendo gratiam dispensationis, & absolutionis ad quietem animæ, impositione operum pœnalium, velit simul injicere laqueum, seu obligationem ad præstanda, quæ cum tali statu perquam ægrè ac difficillimè componi possunt.

Ex hoc colliges, ex illis verbis (*ut minimum semel*) non rectè concludi, delegatum posse pro sua libertate, & frequentiore, quàm semel quovis mense, confessionem injungere, cum clarè addatur, *quoties tibi videbitur*; quæ verba non libertatem, sed prudentiale iudicium exigunt; quo, consideratis omnibus, in executione inseparabilibus, prudenter præcari possit, expediens esse bono animæ Oratoris dispensandi (*sub talibus suis statibus, & functionum circumstantiis*) ad frequentiore confessionem intra mensem, et quolibet mense, præsertim gravius, obligare; quod non nisi in casu, forte rarissimo, evenire potest, ut notat Sanchez cit. d. 34. n. 35.

Not. præterea, si contingat, factâ dispensatione, unum opus in pœnitentiâ Oratori præscriptum, (v. g. confessionem mensuram) una, alterave vice, aut etiam pluries omitti, non propterea irritum reddi absolutionem, vel dispensationem; cum utraque purè detur, & modus appositus, licet non observatus, in foro conscientiæ, non invalidet actum v. g. matrimonium contractum; cum semel ritè contractum non sit amplius irritabile, ut ex dictis constat; & quidem, si ea omittenda fuerit ex justa causâ excusante (quales sunt illæ,

illa, quæ in certis casibus eximunt ab obligatione legis humanæ) non peccaret; secus si sine iusta causa; obligatio tamen supplendi alio mense, quod priori culpabiliter omisum est, probabilius negatur; cum opus illud non minus sit alligatum tempori, quam auditio sacri, vel jejuniæ, quod die constituto prætermisum, non est alio ex obligatione supplendum.

446. Quæri adhuc potest. 1. an Orator satisfacere obligationi confessionis menstruæ per eam ipsam, quam tali mense debet alio titulo, v. g. voti, vel ex certis causis alijs, & in alia confessione impositam? 2. an omittens semel confessionem menstruam mortaliter peccet? 3. an hæc confessio menstrua injungenda sit Oratori a delegato; si vel huic non confiteretur; vel huic confitendo incestum (utpote jam alias rite confessum) tunc omitteret? 4. an, si Orator se participem faceret alicujus jubilei concessi, adhuc teneretur ad penitentias vindicativas, quæ ex præteritis confessionibus supersunt.

447. Ad 1. Negativè respondet Diana p. 8. tr. 3. resol. 109. & alij apud Gobat cit. n. 220. sed probabilius affirmatur. Nam uno, eodemque actu, satisfieri posse duplici obligationi, in multis casibus extra dubium est. Sic habens obligationem servandi castitatem ex lege temperantiæ, & voti, in uno actu utrumque implet, & qui ducit defloratam, quam ex justitia (titulo damni) & promissione parenti deflorata facta, ducere debet, utrique, unico nuptiarum actu, satisfacit.

Quia tamen hoc universaliter non procedit, ut patet in debito justitiæ, cui non satisficit dando id, quod ex voto debetur pro elemosyna, &c. nonnulli statuunt hanc regulam (quoties cunque ex duabus obligationibus, neutrius propria materia est opus supererogationis, seu voluntarium, toties in dubio standum est pro identitate unius operis, quo utrique satisfiat. Nam non identitas, seu exigere distinctos actus, est onus, quod in dubio, præsertim ubi versamur in penalibus, non est imponendum; ita P. Henricus Herdineck, vir magni spiritus, & doctrinæ, præsertim in moralibus, in tract. M. S. de Legib. Viennæ Austriæ. A. 1665.

448. Ad 2. Gobat cit. n. 222. saltem implicitè affirmat, dicens, se non audere nega-

re. Nam hæc obligatio particularis regulatur juxta præceptum generale, de annua confessione, sacri auditione die festo, jejuniis, &c. primum enim in unoquoque genere est exemplar reliquorum; cum ergo præceptum generale de prædictis ad mortale obliget singulis temporibus præscriptis; obligat & hoc particulare singulis mensibus.

Verùm hæc ratio mihi non videtur sufficiens ad asserendum, peccatum esse mortale, unicam dictæ confessionis omissionem. Nam dicere, quod sacrum tribunal ad eam confessionem menstruam quot vicibus obligare voluerit, sicut quot diebus ad jejuniæ in quadragesima, vel auditionem sacri quovis die festo, & non minus in omissione primi casus, ac secundi toties quoties peccare, est argumentum à simili, quod revera ad statuendum peccatum mortale, non sufficit.

Continua & quotidiana corporis maceratio per abstermentiam (qui est finis intentus in jejuniis illius temporis) est utique medium magis necessarium ad eum finem; & interpolata, & certis solum diebus per auditionem sacri Deum colere, non est opus tantæ difficultatis, ac arcana sua omnia (quorum occultationem natura tantum curat) tot vicibus revelare. Accedit, quod opera satisfactionis pro peccatis etiam in confessione præscripta; non ita determinatè censentur imposita; quin per alia compensari possint, &c. ergo a materia, quam respiciunt præcepta certis diebus jejuniandi; sacrum audiendi, recitandi horas canonicas, &c. ad materiam penitentiam a Confessore delegato ad dispensandum impositæ ex mente S. Tribunalis non rectè arguitur; præsertim, cum rescriptum commissionis non utatur verbis graviter præcipientibus, nec etiam usus pro gravitate, ut in illis, sic in præfenti casu, communi sensu sit receptus.

Ad 3. pariter affirmat Gobat cit. n. 225. 2410. quia hoc ipso, quod S. Penitentia jubet, hanc confessionem imponi ultra penitentiam salutarem, seu Sacramentalem, satis indicat, esse suam mentem, ut absolute injungatur, & quidem etiam extra forum Sacramentale, si non confiteatur is, cum quo dispensandum est. Sed in hac ratione negari potest, eam confessionem esse extra penitentiam Sacramentalem;

talem; nam quòd specificetur post generale nomen *penitentia sacramentalis* (quæ in non expressis relinquitur arbitrio delegati) solum sequitur, *hanc specie salutarem penitentiam*, determinari ab ipso Tribunali sacro, pro casu confessionis, à delegato, præter aliam, esse injungendam; præsertim, cum sequens clausula, & alijs, *quæ de jure fuerint injungenda*, satis aperte distinguat ea, quæ non habent rationem penitentia sacramentalis, ab his, quæ præcesserunt, nimirum à confessione menstrua, & reliquis, quæ dispensando pro salutari penitentia injungenda sunt.

2411. Ad 4. affirmativam sequitur Gobat *cit. n. 226.* rationem dat; quia licet indulgentia plenaria, intra & extra jubilæum, sint ita de penitentia injunctis, ut, qui lucratus est indulgentiam plenariam, non teneatur penitentia vindicativa, quæ ex præteritis confessionibus superiunt, perficere, prout docuit in Tract. de Jubilæo duplici *n. 217.* & hic supponit; ea tamen doctrina extendenda non est ad hanc confessionem menstruam; tum quia illa doctrina intelligitur de penitentia, quæ ut pars integralis Sacramenti imponitur; tum quia hæc confessio menstrua est pena valde extraordinaria, proinde non intelligenda sub generali remissione penitentiarum; *arg. c. In Generali, de Reg. juris in 6.* ibi: *In Generali concessione, vel prohibitione non veniunt ea, quæ speciali notâ digna sunt.*

Verum, si ea generalis doctrina vera est, de qua in anteced. sermo est, videtur rectè inferri, idem dicendum de hac particulari, conclusione non extendente, sed includente hanc particularem sub ea universali. Nam r. immeritò negatur ea confessio habere rationem penitentia, seu partis inclusæ in satisfactione, quæ est pars integralis Sacramenti penitentia, ut diximus *n. 2410.* cum expressè inter ea, quæ pro tam enormis libidinis excessu, à delegato sacramentaliter penitentem absolvente, imponi debent in satisfactionem, præter alia, quæ delegati arbitrio permittuntur sub verbis generalibus, *inunctâ ei penitentia salutari*, copulativè, & in specie etiam, exprimat eam confessio, ibi: *ac confessione sacramentali, &c.* & primo tunc subjungatur, & alijs, *quæ de*

jure fuerint injungenda, nimirum *etiam sacramentaliter*, & alio titulo v.g. debiti honoris restitutio, vel damnorum, &c. Nam hoc de jure (etiam seclusâ confessione) illi præstandum erit, si talis factus quod ejusmodi obligationem parit, Oretor sibi conscius foret.

Ad alteram ejus rationem *sc. si vera est* ea doctrina generalis, eo ipso etiam debere intelligi de hac particulari. Nam *universalis* importat prædicatum de singulari in particulari *sub conditione*, quod participat rationem communem subiecti, supra quod cadit prædicatum in propositione universalis: sic in ista: *omnis homo decedens in gratia, salvatur*, prædicatum, *salvatur*, verificatur de quolibet homine in particulari, non absolute, sed ex suppositione quòd decesserit in gratia. At nostro casu, hæc penitentia particulari satisfactionem pro illis excessibus, in specie imposita, participat rationem communem subiecti in hac universali: *penitentia vindicativa, quæ superiunt et prioribus confessionibus, remittuntur lucrato indulgentiam plenariam.* Nam ea confessio menstrua est verè penitentia vindicativa (nimirum in satisfactionem illius enormis libidinis à confessore delegato sacramentaliter imposita) ut præmissum est, ergo.

Et confirmari potest ex ratione, quæ militat pro veritate doctrina generalis, quia supposito, quòd quis lucratus sit indulgentias plenarias, nihil superest, cui per opera pœnalia satisfieri debeat; cum vi earum indulgentiarum omnis reus pœnæ temporalis, (etiam remissa culpa & pœnâ aeternâ per confessionem) penitus vendus, sublatus sit; at idem est in hoc casu, si talis indulgentiam plenariam lucratus sit: ergo. Unde ad id, quòd dicitur: *in concessione generali non veniunt quæ speciali notâ digna sunt*, respondetur, id transmitti, quoties, suppositâ confessione generali non inferitur alterum satisfactione necessariâ; hic autem, ut ostensum est, illatio doctrina particularis necessaria est, suppositâ veritate propositionis generalis; ergo.

Præmissis illis, quæ, *vi rescriptis, contineant* primam partem mandati de Oretore absolvendo tum à sententijs, censuris & pœnis Ecclesiasticis; tum ab incellis

& excessibus ejusmodi; ac ante dispensationem à delegato præstanda sunt; sequitur altera pars mandati, de impedienda dispensatione in impedimento matrimonij, & continetur his verbis: *Demum (dummodo impedimentum præfatum sit occultum) & separatio inter Latorem, & præfatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione verò de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit; a latroque Canonico non obset, cum eodem Latore, & dicta muliere, de nullitate prioris consensu certiorata, sed ita caute, ut Latoris delictum nusquam detegatur, matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secretè ad vitanda scandala, præmissis non obstantibus, contrahere, & in eo postmodum remanere, licitè valeant, misericorditer dispenses; prolem susceptam, si qua sit; & suscipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conscientie, & in ipso actu Sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, neque alio modo.*

144. Ex his colliguntur, quæ delegato, tum ante, tum etiam in ipso actu dispensandi, vi potestatis sibi commissæ, præstanda sunt, ut rite fungatur munere delegati, nec mandati limites violat per excessum, aut defectum. Cum igitur rescriptum in hac parte commissionis dicat: *Demum, idem velle videtur, ac præmissis jam præstitis, procedat. i. ut, si nondum verificatum esset, quòd impedimentum sit occultum, hoc prius, quam dispensatio detur, coram delegato verificetur; quid autem, & qualiter ratio occulti verificetur; diximus à n. 2341.*

2. Ut verificetur, quòd matrimonium, invalidè contractum, sine scandalo separari non possit, de qua clausula (sine scandalo) jam sæpe diximus. Nam, ut hoc verificetur, satis est, quòd constet verosimili, ac prudenti judicio, ex dissolutione talis matrimonij quoad vinculum, factà declaratione per Ecclesiam de illius nullitate, nascitura gravia mala, inimicitias, infamiam mulieris &c. juxta dicta supr. de quo plura Sanchez cit. d. 34. n. 60. Idem est, de illis verbis: *ex cohabitatione verò de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit.* Nam moraliter loquendo, vix ut frater & soror continentes simul vivant ejusmodi conjuges, sine usu conjugij, si simul permittantur non dispensati

postquam ejus usui jam assueverunt; unde delegatus opus non habet alià morà ad experiendum de eo, quòd moraliter vix continget, & prudenter judicabit, seu de incontinentia eorum timere poterit.

3. Verificari debet, quòd aliud impedimentum canonicum non obset; sed de hac clausula diximus supr. & quoniam requiritur, ut alter conjunx de nullitate prioris consensu certioratur, solum arcano delicti alterius, dubitari potest, an hæc certioratio sit de valore dispensationis sic, ut nulla sit, ea prætermittenda; sed hanc clausulam plenè jam exposuimus à num. 2346. & qualiter de novo contrahere uterque debeat, in hoc casu, sublato impedimento, pariter præmissimus; quamvis verba rescripti non dicant, quòd debeant; sed ut de novo contrahere possint ex num. 3413. additur autem secretè. Nam, cum dispensatio valeat pro foro interno tantum, & ob vitanda scandala concedatur; revolidatio non exigitur publica; præsertim, si hoc matrimonium ante contractum fuerit in facie Ecclesiæ, ut ponitur in rescripto juxta dict. supr. & in tali casu non requiri denuò contrahi coram Parocho & testibus constat ex dict. Nam de illo, jam aliunde sic constat in foro externo, etiam Ecclesiastico.

Præter hæc in cit. §. n. 2413. ex rescripto S. Tribunalis duo adhuc sunt, quæ delegatus præstare debet. Primum est, *ut prolem ex illo matrimonio putativo susceptam, ac deinde (facta dispensatione) suscipiendam, decernat legitimam in foro conscientie tantum.* Verba hujus clausulæ, in quantum loquuntur de legitimatione, jam exposuimus in superior: in quantum autem de foro conscientie tantum, à n. 2360.

Alterum est, ut delegatus dispensationis actum exerceat, *in ipso actu confessionis Sacramentalis tantum, & non aliter, nec alio modo.* ubi not. 1. per verba: *in ipso actu confessionis Sacramentalis,* denotari, dispensationem fieri debere, dum durat iudicium Sacramentale poenitentiae, non modò quoad partes essentielles Sacramenti, sed etiam integrales, & quæ accedunt per modum complementi, ut tenent complures, ac inter eos Dicastillo. d. 12. de poenit. num. 195.

Not. 2. per ea verba: *in actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, nec alio modo,* delegato potestate dispensandi cū O-

Eccc xatore

ratore non committi, ut actum dispensationis aliter, aut alio modo exercent, nisi dum durat Sacramentum penitentiae Oratoris ipsi consentis; adeoque si fieret extra Sacramentaliter, fieri actum extra limites commissae potestatis, quoties rescriptum expressè dictam clausulam continet. Nam ut diximus in praemissis. olim hæc tam aperta clausula rescriptis S. Penitentiarie non inferebatur.

Et quamvis dixerimus num 2339. non improbabiliter posse dici, dictam clausulam: in ipso actu Sacramentalis confessionis, intelligendam solum pro casu, quo dispensandus à delegato absolvendus est à prædictis excessibus; non autem, ubi jam ante ab omnibus legitimè absolutus esset; imò ut notat Gobat cit. num. 256. Dicat illo ab ipso consultus super hoc dubio, responderit, posse probabilissimè negari, confessionem esse illi necessariam in hoc casu: quia tamen Sacrum Tribunal tam apertis verbis exigit dispensationem fieri tantum intra forum penitentiale, & non aliter nec alio modo: in praxi omnino tenendum existimo, etiam in dato casu, quo Orator jam alias ab illis excessibus absolutus esset, & non haberet titulo peccati gravis, nunquam confessi, necessitatem confitendi, delegatum pro securitate suæ conscientiae, & ipsius etiam actus exercendi, debere ab illo exigere confessionem Sacramentalem, etiam tantum venialium, si ea tantum habet, aut aliquorum similium ex priori vita.

2417. Not. 3. post §. rescripti, de quo n. 3748. subjungi adhuc mandata quædam alia; Primum est, ut absolutionem, & dispensationem delegatus sic expediat, quod hujusmodi absolutio, & dispensatio, Latori in foro judicario, nullatenus suffragentur, quæ verba exposui à n. 2368. secundò, quod commissionem dispensationis debeat exequi; nullis super his reprobis adhibitis; nullis literis datis, seu processibus consecutis (de quibus dictum est à n. 2372.) sed presentibus laniatis, juxta dicta n. 2373. Tertio, quod sub pena excommunicationis late sententia, dictas literas laniare teneatur, quorum verborum sensum exposuimus à n. 2380. ita ut nullum earum exemplum extet, de quo egimus à n. 2379. neque eas (nimirum literas) Latori restituat, quæ exposuimus à loc.

cit. ac tandem, ut si restitueret, nihil ei presentes literæ suffragentur, de quo V. dicta à n. cit. 2374.

Ad calcem rescripti appositum est. Datum Rome apud S. Petrum, sub Sigillo officii S. Penitentiarie, Calendis Augusti, Pontificatus D. Innocentij, P.P.X. anno septimo, quo tempore summus Penitentiaris erat Nicolaus, Titulo S. Mariae Angelorum, S. R. E. Presbyter Cardinalis Ludovicius.

Not. autem hoc rescriptum esse ad casum, quo S. Penitentiarie supplicatū suū pro absolutione ab incestu, ac dispensatione ad revalidandum matrimonium cum affinitate illegitima, sed occultè, in facie Ecclesie contractum, & successivè consummatum, nulli fide Oratoris, qui prius sororem mulieris, quam subinde in uxorem duxit, carnaliter cognoverat. Ex dicto exemplari hujus rescripti (cujus tenorem supra, retulimus Colliges. 1. quando S. Penitentiarie supplicatur pro dispensatione in impedimento matrimonij pro foro conscientiae, non requiriti, quòd exprimantur nomina propria Oratorum, vel Oratoris, aut Oratrici supplicantis; nec opus esse mentione diocesis, aut loci vel originis, vel habitationis, ut patet ex ratione opposita, quia tales delegationes, non necessariò diriguntur ad diocesanum. Colliges. 2. Confessionum, cui dispensandus offert, seu præstat Breve, seu Rescriptum S. Penitentiarie, non debere illud acceptare, vel aperire, nisi sciat se habere qualitates in Confessore, per Latorem ejus rescripti ad hoc exequendum exigendo, requisitas, de quibus actum est. Colliges. 3. priusquam exequatur commissionem, debere omnes rescripti clausulas exactè observare, ac sensum eorum intelligere; ne plus agat, quam sibi commissum sit; vel in præmittendis deficiat, aut dispensandum vel nimium laxet, vel etiam gravet, infra vel supra limites mandati.

Ex hoc colliges. 4. si rescriptum committat dispensationem pro matrimonio contrahendo, non esse locum illi clausulae certioratæ muliere de nullitate prioris consensûs, de qua supra; et si ad revalidandum matrimonium prius nulliter contractum non debere illa certioratione uti, nisi exactissimè, secundum dicta tum ibidem, tum in superioribus. Colliges. 5. si matrimonium revalidandū data dispensatione jam prius fuerat in facie Ecclesie contractum.

non esse opus, ut, ubi de novo contrahunt, id fiat coram Parocho. & testibus; sed posse, ac debere fieri *secrete*, ut patet ex verbis rescripti.

1410. Si autem foret contractum nulliter, non tantum ob impedimentum *affinitatis* v. g. *occulum*, sed etiam ex eo, quod contractum fuisset *simpliciter clandestine*, dubitari potest, an *delegatus nihilominus mandatum exequi possit, dispensando in affinitate, & hoc posito, in facie Ecclesie contrahant legitime?* Videtur eo casu *sisti* potestas delegata ad dispensandum in affinitate v. g. vi. clausula: *dummodo aliud canonicum impedimentum non obstat*, ut constat ex verbis rescripti, sed videtur probabilius, *delegationem non impediri* ex hoc capite, si hoc ipso defectu in supplicatione proposito, nihilominus commissio facta est. 2. quia dicta clausula, dummodo aliud impedimentum canonicum non obstat, recte intelligitur de illo, quod tolli non possit aliter, quam nova gratia S. Penitentiarie; at defectus presentie Parochi & testium non est tale impedimentum, si dispensati velint hunc defectum supplere.

1411. Nec obstat, quod Tridentinum, tales reddat inhabiles, ad sic (nimirum *simpliciter clandestine*) *contrahendum*. quia id non intelligitur, ut sint inhabiles ad contrahendum, si contrahere velint in facie Ecclesie; sed tantum ut sint inhabiles *ad sic contrahendum*, hoc est, ad contrahendum valide extra faciem Ecclesie, ut exponit communis. Dixi tamen, *delegationem non impediri ex hoc capite*, quod contraxerint simpliciter clandestine. Nam et alio capite commissio deficere potest. 1. si de industria sic contraxissent & consummassent ex sine facilius ob hoc obtinendi dispensationem, praesertim si hanc circumstantiam in supplicatione tacuissent; vel etiam quod preces pro tali casu, manifestata illa quoque nullitate, & copula nihilominus habitam, non reciperentur &c. de quibus jam in praemissis actum est. Illud etiam hic notandum, per illam clausulam, quae in tergo literatum S. Penitentiarie ponitur, videlicet: *gratis abique*, designari, nec officiales Penitentiarie, nec ipsum commissarium seu Executorem Rescripti, etiam pro labore quidquam, etiam

sponte oblatum, posse admittere. Sed de hoc V. dicta in superioribus.

Demum advertendum, cum a S. Penitentiarie sit commissio dispensandi ad matrimonium contrahendum, vel revalidandum ante nulliter contractum, ex alio impedimento v. g. voto castitatis, vel ingrediendae Religionis, alias apponi clausulas, ac in isto. Nam ibi praeter opera penitentiae, quae ob transgressionem voti per illicitum contractum matrimonium imponuntur, adungi communiter solent etiam aliae, in qua materia voti commutatur, ut vel quotidie, vel certis temporibus a dispensato fiant in memoriam voti; seu promissionis Deo factae, de quo late Sanchez *cit. l. 8. D. 34. & seq.* Prae omnibus autem bene observanda delegato sunt ea, quae diximus a n. 2303.

Ad extremum nota, licet communiter dicatur, quod iudex delegatus functus sit suo officio; & ejus iurisdictio finita, ut amplius assumi non possit absque nova commissione, postquam sententiam tulit, sive bene, sive male; nec possit eam revocare, aut iterum iudicare; ut docent Dynus in *reg. 25. in 6. Abbas in c. 1. de re iudicat. n. 28.* & alij apud Sanchez *l. 8. matr. d. 27. n. 39. arg. c. Si compromissarius, 37. q. Si vero eligat, de elect. in 6.* & habetur expressius in *L. si ut proponis. 14. C. Quomodo, & quando Iudex &c.* ubi Legistae ajunt; si sententia a iudice delegato nulliter lata sit (v. g. die festo, vel contra absentem non contumacem) finitam esse ejus iurisditionem; ideoque causam alterius iudicis cognitioni committi posse: hanc tamen doctrinam a nonnullis merito limitari, in seq. 1. ut non procedat, si delegati sententia ideo nulla sit, quia formam mandati non observavit. Tunc enim, *velut non usus iurisdictione sua* censetur, uti Abb. hic notat *n. 4. arum. L. quid tamen, 21. ff. de recept. arbitris.* 2. Si Iudex delegatus sit ad universitatem causarum: quia is Ordinario equiparari solet, secundum Gloss. in *c. cum causa 62. ver. delegatus, de appellat.* Ex his deducitur, si delegatus ad dispensandum in causis matrimonialibus, lata sententia deprehenderet, hanc omnino nullam esse, propter defectum formae non servatae, posse illum adhuc uti iurisdictione; ad sententiam ex praescripta forma

Ecce 2

feren-

ferendam; nec censeretur adhuc functum officio suo, juxta limitationem primam.

APPENDIX.

2424. Ad præcedentes hujus libri quæstiones addenda nobis visa sunt *segg. & 1. ad n. 2313*, pro quo not. quamvis verum sit, *c. Significasti. 4. de divort.* licetè repelli à thoro, & cohabitatione uxorem, quæ petit restitutionem mariti, si *notoriè* fornicata est, & maritus continuit, licet alleget illa, *se injustè dimissam esse; nisi constaret ipsum quoque maritum commisisse adulterium*: hanc tamen regulam non restringi sic unice *ad exceptionem solius adulterij eius*, qui super restitutione convenitur, ut elidi non possit exceptione aliâ. Constat hoc ex *c. Discretionem 6. de eo, qui cognovit consang. ibi: esse secundum Evangelicam veritatem, nunquam (nisi propter fornicationis causam) aut vir uxorem, aut uxor dimittere possit virum; non tamen semper, propter causam eandem, vel uxor virum, vel vir dimittere potest uxorem; cum possit exceptione, vel replicatione legitimâ impediri.*
2425. Ex hoc textu deducitur, adulterium conjugis non semper præstare justam causam, adulterium, in judicio petentem sibi restitui consortem (à quo propter adulterium rejectus est) repellendi cum effectu à restitutione, objiciendo adulterium; sed impediri posse legitimâ exceptione, vel replicatione contra talem objectionem. Exemplum hujus habetur in *cit. c. Discretionem*, ubi expressè dicitur, mulieri adulteræ non posse objici adulterium à viro, *qui eam adulterandam tradidit, præsertim invitam*; ex hoc enim sequitur, si vir uxorem alteri tradat adulterandam (ad eoque *si ipse sit in causa*, quod mulier adulterium committat, præsertim invitam) non esse locum Capitulo *Significasti*; consequenter divortio, propter mulieris adulterium; & si vir propterea illam rejiceret à thoro, mulieri agenti ad restitutionem, non posse efficaciter opponi adulterium (nimirum ut ei propterea negetur restitutio) sin illa per legitimam replicationem doceat, datam à viro causam, vel occasionem [intellige *proximam*] talis adulterij.
2426. Difficultas est, quando unus conjugum censetur esse *causa adulterij*, ab al-

tero commisso, ut hoc titulo, ex vi capituli *discretionem*, non sit locus capitulo *significasti*, consequenter nec locus divortio propter tale adulterium; & in specie quæri potest, an mulier merito censeretur possit causam, vel occasionem *proximam* adulterij dedisse viro, si ea recessit à viro ex causa, per legitimum Judicem reprobatam, & ad virum redire jussâ, continenter renuit, & viro (durante cohabitatione, extra legitimum thorum nunquam lapsa, per 2. 3. vel etiam plures annos debitum negavit, si ex hac occasione (muliere sciente periculum incontinentiæ in viro) ille in fornicationem delapsus sit?

Videtur dicendum, nec in isto mulierem posse censeretur causam, & occasionem *proximam* adulterij, interim à viro commisso; 1. quia (ut habetur in dicto *Significasti*) licet mulier dixerit, *se injustè à viro abjectam*, & consequenter, adulterio à se sub hoc commisso, virum dedisse materiam, audita non fuit, nec restituta, prævalente adversus eam adulterij notoriæ exceptione, à viro illi coram Judice legitimè oppositâ ex propria mulieris confessione. Deinde, si mulier in dato casu merito censenda foret, causam dedisse viro adulterio, esset ex eo, quod illi negando debitum conjugale causam per hoc dederit; sed nec ex isto capite id dici potest, ut notat Sanchez *l. 10. matr. d. 5. n. 7.* quia hæc causa adulterandi solum est *remota*; & potius occasio; cum eò non tendat, ut femina fornicetur. Quare D. Chrysostr. dicens in cap. *situ abstinet 27. q. 2. tribus alteri fornicandi licentiâ*, dicitur *licentiæ*, occasionem intellexit, ut explicat ibi Gloss. verb. *Licentiâ*. Denique quia urgentior est occasio, quando uxor domo expellitur, alimentisque privatur, tunc enim debito, & cohabitatione, ac alimentis defraudatur; cum tamen, et non obstante, dimitti possit uxor fornicans.

Verùm, his non obstantibus dicendum non esse locum divortio propter adulterium viri, si mulier *injustè* illi negat debitum, *per longum tempus*, v. g. quatuor, quinque menses, vel etiam annum, aut plures, præsertim, si novit eum esse in valde probabili periculo incontinentiæ, propter assuetudinem usûs conjugalis; & hanc sententiam (ut refert Sanchez *cit.*